

NORD-TROMS OG SENJA TINGRETT

KJENNELSE

Avsagt: 10.05.2026 i Nord-Troms og Senja tingrett, TROMSØ

Sak nr.: 24-163368TVA-TNTS/TTRM

Dommer: Tingrettsdommer Thorstein Funderud Skogvang

Saken gjelder: Begjæring om utlegg og tvangsfullbyrdelse av utenlandsk voldgiftsdom

Yukos Capital Limited

Advokat Atle Skaldebø-Rød

mot

Den russiske føderasjonen

Advokat Eirik Bjørge,
Advokat Hallvard Bjørnarsson Østgård,
Advokat Brynjar Østgård
Advokat Arnt Lauritz Angell

Trust Arcticugol

1 Sakens behandling for domstolene	3
2 Yukos har i korte trekk anført	4
3 Den russiske føderasjon har i korte trekk anført.....	7
4 Trust Arktikugol har i korte trekk anført	9
5 Nærmere om den faktiske bakgrunnen for utleggsbegjæringen, herunder om tvangsgrunnlaget.....	11
6 Rettens bemerkninger	12
6.1 Innledning.....	12
6.2 Har Yukos et tvangskraftig tvangsgrunnlag	12
6.2.1 Innledende utgangspunkt.....	12
6.2.2 Formelle mangler ved fremleggelsen av voldgiftsdommen og avtale om voldgift	13
6.2.3 Russlands øvrige innsigelser til voldgiftsdommen.....	16
6.2.4 Sammenfatning og konklusjon	21
6.3 Er Russland den reelle eier av de aktuelle eiendommene på Svalbard	21
6.3.1 Innledende bemerkninger	21
6.3.2 Kan eiendommene på Svalbard hjemmelsregistrert på Trusten likevel tjene som utleggsobjekt for Russlands forpliktelser?	22
6.4 Nyter eiendommene statsimmunitet	28
6.4.1 Innledende bemerkninger	28
6.4.2 Kort om internasjonale traktater/sedvanerett som skal beskytte kulturminner ..	29
6.4.3 Spesielle forhold av relevans knyttet til Svalbard	30
6.4.4 Har de aktuelle eiendommene statsimmunitet fordi de må anses som kulturminner etter Statsimmunitetskonvensjonen art. 21 bokstav d	32
6.4.4.1 Innledende bemerkninger	32
6.4.4.2 Er det et krav etter Statsimmunitetskonvensjonen at et kulturminner inngår i den enkelte stats register over kulturminner?	32
6.4.4.3 Er eiendommene beskyttet av reglene om statsimmunitet fordi de må anses som Russiske kulturminner ?	36
i) Innledende bemerkninger	36
ii) Pyramiden, Grumantbyen og Barentsburg	37
iii) Bohemanflya.....	39
iv) Oppsummering og konklusjon	41
6.5 Yukos´ krav om dom for at Trust Arktikugol ikke er eier av eiendommene i Barentsburg.....	42
6.6 Sakskostnader	43
SLUTNING	45

KJENNELSE

Saken gjelder begjæring om utlegg og tvangsfullbyrdelse av utenlandsk voldgiftsdom.

1 Sakens behandling for domstolene

Den 21. oktober 2024 fremsatte Yukos Capital Limited (heretter Yukos) begjæring om utlegg og tvangsfullbyrdelse med bakgrunn av en utenlandsk voldgiftsdom mot Den russiske føderasjonen (heretter Russland).

I Nord-Troms og Senja tingretts kjennelse (prosessuell) av 6. januar 2026 er den videre saksgang beskrevet som følger:

Nord-Troms og Senja tingrett avsa den 20. desember 2024 kjennelse med slik slutning:

Utlegg tas til fordel for Yukos Capital Limited i eiendommen «Bohemanflya», gnr. 32, bnr. 1, på Svalbard, for et samlet krav pålydende USD 5 057 287 803,97 og EUR 1 557 508,42.

Kjennelsen ble avsagt uten at Den russiske føderasjonen ble informert eller gitt mulighet for å inngi tilsvarende, se nærmere om begrunnelsen for dette i rettens kjennelse av 20. desember 2024.

Som det fremgår av kjennelsen ble det tatt utlegg i en eiendom på Svalbard (Bohemanflya). Yukos fikk imidlertid ikke medhold i begjæringen om utlegg i ytterligere tre eiendommer på Svalbard (Barentsburg, Pyramiden og Grumantbyen).

Rettens avgjørelse om å ikke ta utlegg i ytterligere tre eiendommer på Svalbard ble påanket av Yukos, ved anke datert 31. desember 2024.

Den ovennevnte kjennelsen fra Nord-Troms og Senja tingrett av 20. desember 2024 ble forkynt for Russland den 10. juli 2025.

Den 30. juli 2025 henvendte advokat Arnt Angell seg til tingretten på vegne av Trust Arktikugol (heretter for det vesentligste benevnt som Trusten). Trusten meldte seg som part i saken, og har anført at trusten er den rette eier av eiendommen det ble tatt utlegg i.

Høsten 2025 meldte advokat Hallvard Østgård seg som prosessfullmektig for Russland.

Både den russiske føderasjonen og Trust Arktikugol har fremmet anke og motanke mot rettens kjennelse av 20. desember 2024.

Det er så vidt retten forstår enighet mellom partene om at innsigelsene mot rettens avgjørelse om at det skal tas utlegg i Bohemanflya på Svalbard skal behandles som en begjæring om omgjøring, jf. tvangsloven § 6-4. Retten har i samråd med partene berammet muntlig forhandlinger vedrørende en eventuell omgjøring av rettens avgjørelse til 25. og 26. mars 2026.

Det oppstod imidlertid uenighet om hvorvidt retten også kunne behandle begjæring fra Yukos om omgjøring av rettens avgjørelse av å *ikke* ta utlegg i eiendommen Bohemanflya. Retten traff prosessuell avgjørelse i kjennelse av 6. januar 2026 med slik slutning:

Nord-Troms og Senja tingrett har kompetanse til å omgjøre alle sider av avgjørelsen truffet av Nord-Troms og Senja tingrett ved kjennelse av 20. desember 2024.

Den like ovenfor nevnte avgjørelse er ikke angrepet av partene, og retten gjennomførte muntlige forhandlinger for behandlingen av begjæringene om omgjøring den 25. og 26. mars 2026.

Alle parter møtte. Det var avtalt på forhånd at alle parter skulle ha et hovedinnlegg, og hver sin replikk/duplikk. Partene utarbeidet før den muntlige forhandlingen felles juridisk og faktisk utdrag.

2 Yukos har i korte trekk anført

Yukos Capital Limited fastholder at vilkårene for å opprettholde og gjennomføre utlegg i de fire Svalbardeieendommene er oppfylt, og at de innsigelser som Russland og Trust Arktikugol har fremmet, savner både rettslig og faktisk grunnlag. Saken beror i hovedsak på to sentrale spørsmål: (1) om Russland er reell eier av eiendommene, og (2) om eiendommene eventuelt er beskyttet av statsimmunitet. Yukos gjør gjeldende at Russland er reell eier, og at eiendommene ikke er beskyttet av statsimmunitet. Tvangsfullbyrdelsen må gjennomføres i tråd med det rettskraftige voldgiftsresultatet.

Yukos viser til at Voldgiftsdommen ubestridt fastslår at Russland har foretatt en rettsstridig ekspropriasjon som inngikk i en koordinert kampanje mot Yukoskonsernet. Voldgiftsretten tilkjente Yukos erstatning for et massivt økonomisk tap som følge av denne rettsstridige virksomheten. Den sveitsiske føderale domstol avviste i 2022 Russlands tilsidesettelsessøksmål, og voldgiftsdommen er dermed endelig og bindende. Russland har likevel konsekvent nektet å oppfylle sine forpliktelser. Offentlige uttalelser fra russiske

myndigheter understøtter at staten ikke har til hensikt å betale. Den lange rekken av innsigelser i denne saken må forstås i dette lyset.

Når det gjelder eierskapet til Svalbardeieidommene gjør Yukos gjeldende at Russland er den reelle eieren. Trust Arktikugol er organisert som et «enhetlig foretak» etter russisk rett. Et slikt foretak er et offentligrettslig instrument uten egne eiendeler. Eiendommene tilhører formelt den statlige enheten som har etablert foretaket. Russisk rett, herunder den sivile lovboken og loven om enhetlige foretak, regulerer forholdet mellom staten og foretaket og fastslår at staten beholder eierrådigheten. De rettighetene som etter russisk rett tilfaller Russland – retten til å selge, pantsette, avhende og disponere over eiendommen, retten til fortjeneste og retten til å føre kontroll med eiendelens bruk – er kjernebeføyelser som etter norsk rett kun tilfaller en eier.

Trustens bruksrett («economic management») er etter Yukos' syn en begrenset og avledet rettighet som ikke kan overstyre eiendomsrettens innhold. Bruksretten kan dessuten tilbakekalles av Russland, noe som ytterligere viser at staten – og ikke Trusten – innehar de dominerende eierbeføyelsene. Det er sikker rett at eiendomsretten etter norsk rett først og fremst knytter seg til de resterende beføyelser som ikke er lagt til andre. Når staten besitter alle de sentrale beføyelser, er den å regne som eier.

Yukos avviser at Svalbardtraktaten kan brukes som argument for at Russland ikke kan eie eiendom. Traktaten inneholder ingen bestemmelse som forbyr fremmede stater å eie fast eiendom på Svalbard. Yukos påpeker at ulike stater i sin tid har eid selskaper som igjen har eid grunnen, og at norsk rett ikke inneholder noe eksplisitt forbud mot statlig eierskap. Selv om det skulle eksistere ulike statlige oppfatninger om spørsmålet, er det verken dokumentert en felles traktatpraksis eller noen folkerettslig norm som skulle avskjære statlig eierskap. Uansett rokker ikke disse argumentene ved eierskapsspørsmålet etter norsk rett. Dersom Russland i realiteten er eier, kan traktaten ikke i seg selv etablere immunitet eller hinder mot kreditorbeslag.

Yukos gjør videre gjeldende at eiendommene ikke er beskyttet mot utlegg etter statsimmunitetsreglene. Etter folkeretten beror vurderingen på om eiendommen brukes eller er tiltenkt brukt til statlige, ikke-kommersielle formål. Det er ikke krav om at saksøker må sannsynliggjøre kommersiell bruk, det er tilstrekkelig å vise at bruken ikke er statssuveren. Trusten driver etter russisk rett kommersiell virksomhet. Kullutvinning, turisme, drift, forretningsmessig utnyttelse og servicefunksjoner er klassiske kommersielle aktiviteter. Eiendommene er derfor i hovedsak i bruk for andre formål enn statlige, ikke-kommersielle aktiviteter.

For Barentsburgeiendommen gjør Yukos gjeldende at konsulatfunksjonen ikke kan gi immunitet for hele eiendommen. Konsulatets område er fysisk avgrensbart fra den øvrige eiendommen, og kun dette området kan nyte konsulær ukrenkelighet. Etter folkeretten og

rettspraksis kreves det at en vesentlig del av eiendommen brukes til offisielle formål for at immunitet kan gjelde for hele eiendommen, se for eksempel Sedelmayer mot Russland. Slik er det ikke her. Konsulatet utgjør bare en marginal del av arealet, og mesteparten brukes til kommersielle aktiviteter. Effekten av dette er at utlegg kan tas i hele eiendommen.

Yukos avviser også Russlands anførsel om kulturminneimmunitet. For at eiendom skal være beskyttet som kulturarv etter statsimmunitetsreglene, må kulturminnene inngå i den fremmede statens egen kulturarv. Ingen av eiendommene eller gjenstandene på Svalbard er definert som russiske kulturminner etter russisk rett, til tross for at Russland har registrert over 40 000 kulturminner nasjonalt. Derimot er mange av gjenstandene på Svalbard registrert som norsk kulturarv. At enkelte gjenstander har historisk tilknytning til russisk aktivitet, er uten betydning for om de inngår i Russlands kulturarv i folkerettslig forstand. Folkeretten gir ikke grunnlag for å strekke kulturarvbegrepet slik at det omfatter fremmede staters eiendeler på et annet lands territorium.

Yukos påpeker at Russland gjennom hele prosessen har fremsatt en rekke innsigelser som hver for seg og samlet ikke endrer det avgjørende utgangspunkt: Russland er reell eier av eiendommene, og eiendommene er ikke omfattet av noen immunitet som hindrer tvangsfullbyrdelse. En rettsstridig ekspropriasjon av et betydelig formuesgode kan ikke møtes med immunitet for eiendeler som staten i praksis bruker til kommersielle formål gjennom sitt eget foretak.

På denne bakgrunn fastholder Yukos at omgjøringsbegjæringen fra Russland ikke kan tas til følge. Videre at det skal tas utlegg i alle eiendommene for det fulle kravet, og at tvangsfullbyrdelsen må igangsettes umiddelbart.

Under den muntlige forhandlingen la Yukos ned slik påstand:

- (1) Omgjøringsbegjæringene fra Den russiske føderasjonen og Trust Arktikugol for utlegget i Bohemanflya (gnr. 32 bnr. 1) tas ikke til følge.
- (2) Utlegg tas til fordel for Yukos Capital Limited for et samlet krav pålydende USD 5 057 287 803,97 og EUR 1 557 508,42 i andre eiendeler som tilhører Den russiske føderasjonen.
- (3) Tvangsfullbyrdelse igangsettes til fordel for Yukos Capital Limited for et samlet krav pålydende USD 5 057 287 803,97 og EUR 1 557 508,42 i eiendeler som tilhører Den russiske føderasjonen.
- (4) Trust Arktikugol er ikke eier av eiendommene i Barentsburg (gnr. 19 bnr. 1), Bohemanflya (gnr. 32 bnr. 1), Grumantbyen (gnr. 21 bnr. 1) og Pyramiden (gnr. 30 bnr. 1).
- (5) Den russiske føderasjonen og Trust Arktikugol dømmes til å erstatte – en for begge, begge for en – Yukos Capital Limiteds sakskostnader.

3 Den russiske føderasjon har i korte trekk anført

Russland bestrider Yukos' begjæring og gjør gjeldende at det foreligger både formelle og materielle svakheter ved tvangsgrunnlaget som i seg selv er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse i Norge. Russland anfører at voldgiftsdommen verken er gyldig som tvangsgrunnlag eller kan gis virkning i norsk rett uten at dette vil stride mot grunnleggende rettsprinsipper.

For det første foreligger det etter Russlands syn klare formelle mangler ved tvangsgrunnlaget. Etter voldgiftsloven § 45 og New Yorkkonvensjonen artikkel IV er det et absolutt vilkår at saksøker ved innlevering av begjæringen samtidig fremlegger behørig bekreftet kopi av voldgiftsdommen og den skriftlige voldgiftsavtalen. Disse kravene er begrunnet i grunnleggende rettssikkerhetsbetraktninger og er ikke gjenstand for etterfølgende retting. Yukos fremla verken dommen i fullstendig attesterbar form eller en korrekt bekreftet kopi av voldgiftsavtalen samtidig med begjæringen. At saksøker senere har supplert dokumentasjonen, kan ikke reparere mangelen, ettersom konvensjonens ordlyd og rettspraksis klart tilsier samtidighet. Dette utgjør et selvstendig grunnlag for å nekte anerkjennelse.

For det andre foreligger det prinsipielle materielle mangler ved voldgiftsdommen. Den mest grunnleggende innsigelsen gjelder voldgiftsdomstolens manglende jurisdiksjon. Russland har aldri ratifisert Energy Charter Treaty (ECT), og har dermed ikke gitt noe gyldig eller stilltiende samtykke til internasjonal investeringsvoldgift etter artikkel 26. Spørsmålet om midlertidig anvendelse etter artikkel 45 kan ikke brukes når traktatens innhold er i strid med nasjonal rett. Etter russisk rett kan offentligrettslige tvister – herunder skatte- og konkursrelaterte forhold – ikke bringes inn for internasjonal voldgift uten hjemmel i en ratifisert traktat. Det foreligger omfattende dokumentasjon fra russiske myndigheter som underbygger at ECT artikkel 26 er uforenlig med russisk lovgivning, og russiske domstoler har senere bekreftet dette standpunktet. Voldgiftsdomstolens kompetanse hvilte således på en uriktig forståelse av russisk rett og folkerettslige prinsipper om statssamtykke.

Videre kan Yukos Capital ikke anses som «investor» etter ECT. Selskapet var i realiteten eid av russiske statsborgere og ble etter Russlands syn konstruert inn i transaksjonsstrukturen i ond tro for å skape traktatmessig jurisdiksjon over en allerede eksisterende og forventet tvist. Dette strider mot prinsippet om at ECT ikke beskytter transaksjoner som er kunstig etablert med det formål å påberope seg traktatrettigheter. I tillegg oppfyller det såkalte Brittany-lånet ikke ECTs investeringsbegrep, ettersom lånet i substans var kontrollert av Yukos selv og ikke representerte en reell grenseoverskridende investering.

Russland anfører også at voldgiftsdommens innhold strider mot «ordre public». Dommen tilkjenner erstatning i størrelsesorden 2,6 milliarder USD, til tross for at det faktiske økonomiske tapet var begrenset til rentemarginen på rundt 9,4 millioner USD. En erstatningsutmåling som overstiger det reelle tapet med mer enn 250 ganger, er etter Russlands syn uforenlig med norske erstatningsrettslige grunnprinsipper om full kompensasjon og fravær av berikelseelementer. Det påpekes også at dommen bygger på økonomiske disposisjoner som Den europeiske menneskerettighetsdomstol har karakterisert som skattesvik. En tvangsfullbyrdelse av et krav som hviler på slike handlinger vil dermed være i strid med grunnleggende rettsorden.

I tillegg anfører Russland at Yukos Capital førte voldgiftsdomstolen bak lyset ved å skjule sitt skifte av domsil i 2016, etter at voldgiftssaken var anlagt men før domstolen hadde avgjort jurisdiksjonsspørsmålet. Denne tilbakeholdelsen av informasjon var egnet til å påvirke tribunalets vurdering og er etter Russlands syn prosessuelt illojal opptreden som også gjør anerkjennelse i Norge uforenlig med «ordre public».

Subsidiært – for det tilfellet at retten finner at tvangsgrunnlaget er formelt og materielt gyldig – anfører Russland at den uansett ikke er eier av noen av de eiendommene det er begjært utlegg i. Alle fire eiendommer er tinglyst på Trust Arktikugol, som er et eget rettssubjekt og lovlig registrert foretak i Norge. Det er ikke anført eller bevist at denne tinglysingen er proforma. Norsk rett oppstiller et strengt utgangspunkt om at grunnbokshjemmel er avgjørende for eierskapet. Det er etter Russlands syn ikke adgang til å gjennomskjære dette gjennom vurderinger av interne forhold i russisk rett, særlig når norske myndigheter i over hundre år har anerkjent Trusten som eier.

Atter subsidiært anfører Russland at eiendommene under enhver omstendighet er beskyttet av statsimmunitet. Dette gjelder både på bakgrunn av eiendommens karakter som kulturmiljøer og kulturminner, og fordi Barentsburgeiendommen fungerer som sete for Russlands generalkonsulat. Konsulære stasjoner er etter folkeretten underlagt ukrenkelighet, og denne omfatter også immunitet mot utlegg. Det er etter Russlands syn irrelevant at deler av eiendommene brukes kommersielt, ettersom immuniteten følger av både funksjonen og bruken til statlige formål, og strekker seg til hele området som omfattes av konsulatets virksomhet.

På denne bakgrunn nedlegger Den russiske føderasjonen påstand om at begjæringen om utlegg ikke tas til følge for noen av de aktuelle eiendommene.

Russland la ned slik påstand:

1. Begjæringen tas ikke til følge
2. Yukos Capital Limited tilpliktes å innen 14 dager erstatte Den russiske føderasjonen dens omkostninger med saken.

4 Trust Arktikugol har i korte trekk anført

Trusten fastholder at det ikke foreligger grunnlag for å ta utlegg i de fire omtvistede eiendommene på Svalbard, og at Yukos Capital Limiteds anførsler bygger på feil rettslig utgangspunkt og en misforståelse av både norsk rett og Svalbardtraktaten. Trusten konsentrerer seg om tre hovedtemaer: (1) eiendomsretten og grunnbokens avgjørende betydning, (2) Svalbardtraktatens regulering av hvem som kan eie fast eiendom, og (3) forholdet til dekningsloven og prinsippet om reelt eierskap. Trusten slutter seg for øvrig til Den russiske føderasjons syn vedrørende spørsmålet om immunitet og kulturminner.

Trusten gjør gjeldende at spørsmålet om eiendomsrett til fast eiendom på Svalbard må avgjøres etter norsk rett, jf. *lex rei sitae*. Det følger av tinglysingsloven § 14 at «grunnbokshjemmel som eier har bare den grunnboken utpeker som eier». Dette prinsippet er absolutt, grunnbokens oppføring kan ikke overprøves gjennom vurderinger av interne forhold i fremmede stater eller gjennom argumentasjon om såkalt «reelt eierskap». De fire omstridte eiendommene – Barentsburg, Pyramiden, Grumantbyen og Bohemanflya – har stått tinglyst på Trust Arktikugol siden hjemmelsoverføringen fra 1931–1932. Dette eierskapet har vært uavbrutt, ukontroversielt og anerkjent av norske myndigheter i nærmere hundre år.

Yukos' anførsel om at Russland likevel skal anses som den «reelle» eier må avvises. Læren om reelt eierskap etter dekningsloven § 2-2 er utviklet for proformatifeller hvor debitor bevisst forsøker å skjule eiendeler for kreditorene. Saken her har ingen slike trekk. Eiendommene har aldri vært overført, og det er ingen omgåelselementer som kan begrunne en gjennomskjæring. At russisk rett gir staten kontrollbeføyelser over enhetlige foretak, har ingen betydning for eiendomsrettens innhold etter norsk tingsrett. Etter norsk rett kan det eksistere betydelige interne begrensninger i et selskaps disposisjonskompetanse uten at det fratrar selskapet eierrådigheten. Dette gjelder både for private og offentligrettslig organiserte juridiske personer.

Trusten er et eget rettssubjekt etter russisk rett og er registrert som NUF i Foretaksregisteret. Dette innebærer at norske myndigheter har vurdert og akseptert Trusten som et selskap som oppfyller vilkårene etter norsk foretaksrett. Yukos selv erkjenner at Trusten er et eget rettssubjekt, noe som ytterligere svekker forsøket på å identifisere Trustens eiendeler med den russiske stat. Den interne relasjonen mellom staten og Trusten kan ikke konstruere et «reelt eierskap» som overstyrer grunnbokens tinglyste rettsstilling.

Et annet bærende poeng for Trusten er at Svalbardtraktaten og den historiske praksis fra 1920-tallet frem til i dag fastslår at fremmede stater ikke kan eie fast eiendom på Svalbard. Dette følger av traktatens system, ordlyd og etterfølgende statspraksis. Traktaten skiller uttrykkelig mellom stater og deres undersåtter. Artikkel 6 og 7 gjelder undersåtter, borgere og lovlig stiftede selskaper, og gir disse rett til å erverve eiendom. Statene selv har ingen

tilsvarende rett. Dette er ikke en implisitt begrensning, men et bærende folkerettslig og historisk prinsipp som ble lagt til grunn av Svalbardkommisjonen ved professor Sindballe, av norske myndigheter, og av traktatpartene.

Trusten viser særlig til historiske dokumenter fra 1920-årene der norske myndigheter konsekvent motsatte seg at fremmede stater, herunder Sovjetunionen, kunne erverve grunn. Når Sovjet ønsket å utvide sin aktivitet, var løsningen ikke statlig eierskap, men opprettelse av selskaper – truste – som ble anerkjent som egne juridiske personer og lovlige eiere. Dette følger av uttalelser fra Svalbardadvokaten, Justisdepartementet og utenriksmyndighetene, og ble også kommunisert til andre traktatparter som Sverige og Tyskland uten innsigelser. Dette viser en entydig traktatpraksis som bekrefter traktatens opprinnelige forståelse om at stater kan ikke eie fast grunn på Svalbard. Yukos' argument om at traktaten «ikke forbyr» statlig eierskap, er i strid med hundre år med urokket rettspraksis, traktatforståelse og norsk forvaltningspraksis.

Det vises også til at Norge selv aldri har eid traktateiendommene direkte, men alltid gjennom selskaper. Dette understøtter at alle traktatstater har innrettet seg etter samme forståelse. Okkupasjoner og senere hjemmelsoverføringer var privatrettslige, ikke statlige. I 1995-avtalen mellom Norge og Russland om investeringer fremgår det eksplisitt at Trusten, ikke staten, er eier. Dette er en klar statlig anerkjennelse av Trustens selvstendige rettsstilling.

Trusten viser videre til Bergverksordningen, som har samme folkerettslige rang som selve traktaten. Ordningen gir bergrettigheter til undersåtter og selskaper, ikke til stater. Utmål begrenser grunneiers rettigheter i betydelig grad. Trusten står som utmålshaver for alle eiendommene, noe som ytterligere viser at selskapet – ikke Russland – er den som utøver rådighet etter bergverksregelverket. Hadde staten vært eier, ville dette vært uforenlig med ordningens struktur.

Trusten trekker også frem analogien til Peter Pázmány-saken for Den faste domstol for mellomfolkelig rettspleie. Her fastslo domstolen at selv omfattende statlig kontroll over en institusjon ikke fratrar denne dens eiendomsrett. Eiendomsrett kan eksistere selv om noen av eierbeføyelsene er begrenset eller utøves av andre. Dette er parallelt med Trustens situasjon, selv om enkelte beslutninger må godkjennes av staten, er Trusten fortsatt eier av eiendommene.

På denne bakgrunn gjør Trusten gjeldende at Yukos' anførsler om reelt eierskap ligger langt utenfor de situasjonene hvor norsk rett åpner for gjennomskjæring. Det er verken rettslig eller faktisk grunnlag for å se bort fra grunnboken, og det vil være i strid med gjeldende rett å etablere et «statlig eierskap» som ikke finnes verken etter norsk rett, folkeretten eller russisk rett.

Avslutningsvis viser Trusten til at – selv dersom retten skulle mene at Russland likevel er eier – så er eiendommene uansett underlagt statsimmunitet, både som kulturminner og i Barentsburgs tilfelle også som konsulært område.

Trust Arktikugol la ned slik påstand:

1. Begjæring om utlegg tas ikke til følge.
2. Trust Arktikugol tilkjennes saksomkostninger fra Yukos Capital Limited.

5 Nærmere om den faktiske bakgrunnen for utleggsbegjæringen, herunder om tvangsgrunnlaget

I sin kjennelse av 20. desember 2024 ga Nord-Troms og Senja tingrett en beskrivelse av den faktiske bakgrunnen for Yukos' begjæring om utlegg og tvangsfullbyrdelse. Slik retten vurderer det samsvarer den faktiske redegjørelsen gitt i kjennelsen av 20. desember 2024 også med det som kom frem under den muntlige forhandlingen. Retten inntar følgelig rettens redegjørelse:

Yukos Capital Limited (heretter Yukos) har fremsatt begjæring om utlegg og tvangsfullbyrdelse av en utenlandsk voldgiftsdom mot Den russiske føderasjon (heretter Russland).

Som tvangsgrunnlag har Yukos påberopt en voldgiftsavgjørelse fra en voldgiftsrett oppnevnt under 1976-versjonen av UNCITRAL-voldgiftsreglene i forbindelse med en *ad hoc* voldgift mellom Yukos og Russland under artikkel 26(4)(b) av Den europeiske energichartertraktat.

I korte trekk gjaldt voldgiftssaken Russlands ekspropriasjon av en fordring Yukos hadde på sitt morselskap i Russland, Yukos Oil Company OJSC. Voldgiftsretten kom til at fordringen hadde blitt rettsstridig ekspropriert av Russland, og at Russland hadde utsatt Yukos for urettferdig behandling og diskriminering. Russland ble dømt til å betale tilbake fordringen, med tillegg av avtale renter og forsinkelsesrenter, samt Yukos' saksomkostnader. Russland begjærte voldgiftsdommen tilsidesatt for sveitsiske domstoler. Saken ble endelig avgjort av sveitsisk høyesterett i Yukos' favør 24. august 2022.

Saksøker har begjært utlegg for en sum på totalt USD 5 057 287 803,97 og EUR 1 557 508,42. Summene fordeler seg på følgende poster: hovedstolen, jf. voldgiftsdommen punkt 898 (6) (i) og (ii), på USD 3 696 789 207,38, forsinkelsesrente av avtalte renter fra forfall til 31. desember 2008, jf. voldgiftsdommen punkt 898 (7) (i), på USD 221 989 087,75, forsinkelsesrente av lånebeløp og avtalte renter fra 31. desember 2008 til 23. juli 2021, jf. voldgiftsdommen punkt. 898 (7), på USD 1 117 957 046,38, samt saksomkostnader, jf. voldgiftsdommen punkt 898 (9) og (10), på EUR 1 557 508,42 og USD 20 552 462,46.

Bakgrunnen for at begjæringen fremsettes i Norge er at Russland gjennom det statseide selskapet Trust Arktikugol eier fast eiendom på Svalbard. Yukos har begjært utlegg i fire eiendommer på Svalbard, nærmere bestemt i Barentsburg (gnr. 19, bnr. 1), Grumantbyen (gnr. 21, bnr. 1), Bohemanflya (gnr. 32, bnr. 1) og Pyramiden (gnr. 30, bnr. 1).

6 Rettens bemerkninger

6.1 Innledning

Som beskrevet innledningsvis har Yukos begjært utlegg i fire konkrete eiendommer på Svalbard. Tvangsgrunnlaget er anført å være en utenlandsk voldgiftsdom.

Tvangsloven gjelder på Svalbard, jf. Svalbardloven § 2 første ledd, første punktum. På Svalbard er Sysselmesteren namsmann, jf. Svalbardloven § 5 tredje ledd. Siden tvangsgrunnlaget er en utenlandsk voldgiftsdom, skal begjæringen settes fram for Nord-Troms og Senja tingrett, og ikke Sysselmesteren, jf. tvangsloven § 7-3 tredje ledd, jf. § 4-1 andre ledd bokstav f, sammenholdt med Svalbardloven § 5 tredje ledd, § 7 og forskrift om domsmyndighet på Svalbard.

Som beskrevet i den opprinnelige kjennelsen er det særlig tre problemstillinger retten må ta stilling til. Dette er:

- Har Yukos et tvangskraftig tvangsgrunnlag?
- Er Russland reell eier av de aktuelle fire eiendommene på Svalbard?
- Er eiendommene beskyttet av statsimmunitet?

Hver av de ovennevnte hovedproblemstillingene kan deles inn i en rekke underproblemstillinger, se nærmere under.

6.2 Har Yukos et tvangskraftig tvangsgrunnlag

6.2.1 Innledende utgangspunkt

Fra Nord-Troms og Senja tingretts kjennelse av 20. desember 2024 inntas:

Yukos har lagt fram en avgjørelse fra en voldgiftsrett oppnevnt under 1976-versjonen av UNCITRAL-voldgiftsreglene i forbindelse med en *ad hoc* voldgift mellom Yukos og Russland under artikkel 26(4)(b) av Den europeiske energichartertraktaten (Final Award PCA Case No 2013-31). Den faste voldgiftsdomstolen fungerte som oppnevningmyndighet og sekretariat for voldgiften, som hadde sete i Sveits.

En utenlandsk voldgiftsdom er et tvangsgrunnlag, jf. tvangsloven § 4-1 andre ledd bokstav f og voldgiftsloven § 45. Kravet etter voldgiftsdommen har forfalt og er misligholdt, jf. tvangsloven § 4-4 første ledd. Videre framgår det av voldgiftsdommen at Yukos er berettiget til å motta betaling, jf. tvangsloven § 4-6 første ledd, mens Russland er forpliktet til å betale, jf. tvangsloven § 4-7.

Etter tvangsloven § 4-17 kan en voldgiftsdom begjæres tvangsfullbyrdet når den er tvangskraftig i opphavsstaten. Saksøker har redegjort for at en voldgiftsdom er endelig fra det tidspunktet den ble meddelt etter sveitsisk rett. Voldgiftsdommen ble avsagt 23. juli 2021. Retten legger til grunn, i tråd med saksøkers redegjørelse, at den også ble meddelt 23. juli 2021. Voldgiftsdommen er dermed endelig og rettskraftig i Sveits.

Retten slutter seg til det ovennevnte, og kan ikke se at det er fremlagt argumentasjon som rokker ved rettens uttalelser sitert over.

Retten kan videre påpeke at et søksmål vedrørende tilsidesettelse av voldgiftsdommen, er avvist av Sveits' føderale Høyesterett i dom av 24. august 2022.

Russland har imidlertid anført at det foreligger formelle mangler ved fremleggelsen av voldgiftsdommen og voldgiftsavtalen. Retten behandler dette nærmere i punkt 6.2.2.

Russland har videre fastholdt materielle innsigelser mot voldgiftsdommen. Retten kommer tilbake til dette i punkt 6.2.3.

6.2.2 Formelle mangler ved fremleggelsen av voldgiftsdommen og avtale om voldgift

Det er voldgiftsloven som regulerer anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsdommer i Norge. Voldgiftsloven § 45 lyder slik:

En voldgiftsdom skal anerkjennes og kunne fullbyrdes etter denne bestemmelsen og § 46, uavhengig av hvilket land den er avsagt i.

Anerkjennelse og fullbyrding av en voldgiftsdom forutsetter at en part gjør voldgiftsdommen tilgjengelig i original eller ved attestert kopi. Dersom voldgiftsdommen ikke er utformet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, skal parten også gjøre tilgjengelig en autorisert oversettelse. Det kan kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift.

Fullbyrding skjer etter reglene i tvangsfullbyrdesloven så langt ikke annet følger av dette kapittel.

Bestemmelsen angir hvilke krav en norsk domstol kan stille til fremleggelse og dokumentasjon av den aktuelle voldgiftsdommen, samt grunnlaget for at voldgift er avtalt.

Loven bestemmer at en voldgiftsdom skal anerkjennes og fullbyrdes i Norge, uansett i hvilket land den er avsagt i. Det er derfor av viktighet at den norske domstolen er sikker på at den aktuelle voldgiftsdommen faktisk er avsagt slik den er fremlagt, og at det var grunnlag for å avgjøre saken ved voldgift. Loven bestemmer i denne sammenheng at dommen skal fremlegges ved attestert kopi, og videre *kan* retten kreve dokumentert voldgiftsavtalen.

Bestemmelsene i den norske voldgiftsloven på dette punkt er slik retten vurderer det ikke like formalistiske som New-York- konvensjonen art. IV. Dette er det åpning for i konvensjonen art. VII nr. 1 som lyder slik:

1. The provisions of the present Convention shall not affect the validity of multilateral or bilateral agreements concerning the recognition and enforcement of arbitral awards entered into by the Contracting States nor deprive any interested party of any right he may have to avail himself of an arbitral award in the manner and to the extent allowed by the law or the treaties of the country where such award is sought to be relied upon.

Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 står tilbake for reglene i voldgiftsloven, se tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 tredje ledd og NOU 2001:33 pkt. 8.12.

Retten kan ikke se at det er noe krav etter norsk rett at attestert kopi må fremlegges samtidig med begjæring om tvangsfullbyrdelse. Det vises til lovens ordlyd sitert over. Retten kan heller ikke se at formålet bak bestemmelsen skulle tilsi samtidig fremleggelse. Så lenge retten er sikker på at rette dom er fremlagt når det treffes en avgjørelse om fullbyrding, vil lovens formål som skal sikre at ikke «fiktive» dommer fullbyrdes i Norge være oppfylt.

Yukos har fremlagt en advokatbekreftet kopi av voldgiftsdommen, og også et «CERTIFICATION OF COPY of final award dated July 23, 2021».

Det er slik retten vurderer det ikke av betydning at ikke dommen er attestert sammen med en dissens, se for eksempel 2016-09-01 UNCITRAL Secretariat Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (2016 Edition) avsnitt 35-37 og avsnitt 38. I sistnevnte avsnitt fremkommer:

Courts have consistently held that the applicant satisfies the requirements of article IV even if it has not provided the dissenting opinion in cases where such dissenting opinion exists.

Så vidt retten kan se har imidlertid Yukos uansett lagt frem attestert kopi av relevante avgjørelser og også dissenser, se Certification of Copy datert 18. desember 2025.

Retten kan heller ikke se at det har noen betydning at det er fremlagt en «kopi av en kopi». Retten kan ikke se at lovens ordlyd stiller noe krav til det attesterte dokumentet utover at det er attestert at dokumentet er ekte og fremlagt i rette form. I vår sak har Yukos lagt frem en kopi bekreftet av Martin Doe Rodriguez, Deputy Secretary General i Permanent Court of Arbitration. Det er videre lagt til grunn i juridisk litteratur at en advokatbekreftet kopi er tilstrekkelig etter norsk rett, se for eksempel Nisja og Berg; Karnov, Norsk lovkommentar til voldgiftsloven § 45 note 2.

Basert på det ovennevnte er retten ikke i tvil om at det er den reelle voldgiftsdommen, i rett versjon, som nå er fremlagt for retten, og voldgiftsdommen kan derfor etter rettens mening i utgangspunktet fullbyrdes.

Russland har videre pekt på at de ikke er lagt frem attestert kopi av voldgiftsavtalen.

Retten kan ikke se at dette har noen betydning for adgangen til fullbyrdelse i vår sak. Etter voldgiftsloven § 45 *kan* retten kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift. Det er ikke unormalt at nasjonale domstoler ikke krever voldgiftsavtalen fremlagt. Som eksempel kan nevnes ovennevnte veiledning (UNCITRAL Secretariat Guide) der det i avsnitt 66 uttales:

As discussed above and elsewhere in this Guide, German courts have often relied on the more-favourable-right principle under article VII (1) to hold that it is not necessary for an applicant to supply the arbitration agreement at all.

Behov for fremleggelse av dokumentasjon for voldgiftsavtalen vil særlig være aktuelt der det reises tvil om hvilket grunnlag en voldgiftsdomstol har for å tre i kraft. Som nevnt tidligere er begjæringen i vår sak en dom fra en voldgiftsrett oppnevnt under 1976-versjonen av UNCITRAL-voldgiftsreglene i forbindelse med en ad hoc voldgift mellom Yukos og Russland under artikkel 26(4)(b) av Den europeiske energichartertraktaten (ECT). Den faste voldgiftsdomstolen fungerte som oppnevningmyndighet og sekretariat for voldgiften, som hadde sete i Sveits. «The International Energy Charter Consolidated Energy Charter Treaty» er fremlagt for retten. Slik retten ser det er det i vår sak ikke noen grunn til at det skal legges frem ytterligere dokumentasjon på grunnlaget for voldgiften. Grunnlaget voldgiftsretten har bygget på er en traktat med en velkjent innhold. Det fremstår som utvilsomt hva som dannet grunnlaget for voldgiftsrettens kompetanse i vår sak. Retten vil forøvrig senere kommentere Russlands innsigelser til at ECT faktisk hadde materiell myndighet i angjeldende sak.

Det er etter dette ikke grunnlag for å avvise begjæringen om utlegg på grunn av manglende eller feilaktig fremleggelse av voldgiftsdommen eller grunnlaget for at det ble gjennomført en voldgiftssak.

6.2.3 Russlands øvrige innsigelser til voldgiftsdommen

I sin kjennelse av 20. desember 2024 la Nord-Troms og Senja tingrett til grunn at:

Det er ingen holdepunkter for at anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsdommen kan eller skal nektes etter voldgiftsloven § 46. Retten viser til at sveitsisk høyesterett har avvist Russlands begjæring om å tilsesette voldgiftsdommen, jf. begjæringen bilag 2 og 3.

Yukos har dermed et tvangskraftig tvangsgrunnlag, jf. tvangsloven § 7-1 første ledd.

Retten legger til grunn at adgangen til å få satt en voldgiftsdom til side ved de ordinære domstoler er meget snever. I motsatt fall ville voldgiftsinstituttet mistet mye av sin betydning som effektiv tvisteløsning. Dette er også forutsatt i voldgiftsloven ved at det i § 45 første ledd er angitt at anerkjennelse av en voldgiftsdom bare kan nektes hvis nærmere beskrevne forhold foreligger. Disse forholdene er i loven beskrevet slik:

- a. en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt, eller
- b. den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken, eller
- c. voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
- d. voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller
- e. saksbehandlingen strider mot loven på voldgiftsstedet eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen, eller
- f. voldgiftsdommen ennå ikke er bindende for partene, eller den varig eller midlertidig er satt til side av en domstol på voldgiftsstedet eller av en domstol i det landet hvis rettsregler er anvendt ved avgjørelsen av tvistegenstanden

Det ovennevnte utgangspunktet er også tydelig forutsatt i forarbeidene og juridisk litteratur, se for eksempel Ot.prp.nr. 27 (2003-04) pkt. 17.4:

Et hovedformål med voldgiftsbehandling er å få en rask avgjørelse med samme virkning som en rettskraftig dom. Skal det oppnås, må adgangen til å få satt en voldgiftsavgjørelse til side gjennom en etterfølgende og kanskje langvarig prosess for de alminnelige domstoler være meget snever. [...]

En voldgiftsavgjørelse bør imidlertid ikke kunne settes til side på grunn av eventuelle feil ved rettsanvendelsen eller bevisbedømmelsen.

Retten kan videre vise til Helge Jakob Kolrud m.fl.; Kommentarer til voldgiftsloven § 46 (Juridika):

Paragrafen inneholder en uttømmende liste av de innsigelser som kan gjøres gjeldende mot anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdom. Hvis ikke noen av de forhold som er angitt i § 46 foreligger, skal voldgiftsdommen anerkjennes og fullbyrdes.

At voldgiftsloven § 46 er uttømmende underbygges som beskrevet av Kolrud også av Rt. 2011 s. 986, der ankeutvalget slår fast at voldgiftsloven kapittel 10 regulerer uttømmende adgangen til å fremsette innvendinger mot en voldgiftsavgjørelse under tvangsfullbyrdelse. Lagmannsretten hadde anvendt tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 første ledd istedenfor voldgiftsloven § 46 ved tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsdom. Kjennelsen ble derfor opphevet på grunn av uriktig lovtolkning.

Russland har som nevnt over anført at det foreligger materielle mangler ved voldgiftsdommen. Det er anført at voldgiftsretten manglet domsmyndighet, at Yukos ikke var «investor» etter ETC art. 26, at Yukos ikke fylte kravene til nasjonalitet, og at de aktuelle lånene ikke var en «investering» etter ECT art. 1.

Av disse materielle innsigelsene mot voldgiftsdommen er det særlig anførselen om at voldgiftsretten manglet domsmyndighet retten kan prøve etter § 46.

Det er som nevnt over på det rene at Russland har reist gyldighetssøksmål mot voldgiftsdommen i Sveits. Saken ble avgjort ved dom fra Sveits' føderale Høyesterett den 24. august 2022. Retten konkluderer slik:

1.
The appeal is dismissed insofar as it is admissible.
2.
The legal costs, set at CHF 200,000, shall be borne by the Appellant.
3.
The Appellant shall pay the Respondent compensation for CHF 250,000 by way of legal costs.
4.
This judgment is communicated to the parties and to the Arbitral Tribunal with a seat in Geneva.

Etter en gjennomgang av dommen er retten enig med Yukos i at de ovennevnte innvendingene mot voldgiftsdommen er avgjort av Den føderale Høyesterett i Sveits. Den føderale Høyesterett har tatt stilling til spørsmålet om domsmyndighet, og tolkingen av ECTs bestemmelser relatert til «investor» og «investment».

Slik retten forstår rettstilstanden er da retten avskåret fra å gjøre en ny materiell vurderingen av voldgiftsdommen i den her foreliggende saken om utlegg. Det kan i denne sammenheng vises til LE-2011-111955 (anke til Høyesterett nektet fremmet) der retten uttaler:

Lagmannsretten legger til grunn, i samsvar med Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse av 29. juni 2011 (HR-2011-1306-U), at innvendinger fremsatt mot tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsdom skal vurderes mot bestemmelsene i voldgiftsloven kapittel 10. Disse bestemmelsene regulerer uttømmende adgangen til å fremsette innvendinger mot en voldgiftsavgjørelse. Det innebærer at bestemmelsen i tvangsfullbyrdesloven § 4-2 første ledd ikke får anvendelse i denne saken. [...]

Reglene om ugyldighet av voldgiftsdommer bygger på en avveining mellom behovet for å få en endelig løsning av tvisten på en effektiv måte og kravet til rettssikkerhet, og på det syn at en voldgiftsdom i en del tilfeller bør settes til side av rettssikkerhetshensyn, jf. NOU 2001:33 Voldgift pkt. 8.11 og Ot.prp.nr.27 (2003–2004).

Det fremgår også av de samme forarbeidene at reglene om ugyldighet må sees i sammenheng med reglene som er til hinder for tvangsfullbyrding av voldgiftsavgjørelser, og at det er en åpenbar fordel at de grunner som medfører ugyldighet, samsvarer med de grunner som hindrer tvangsfullbyrdelse. Det vises her særlig til annet avsnitt under pkt. 8.11 i samme NOU der det fremgår at man i motsatt fall ville «... få situasjoner der en gyldig voldgiftsavgjørelse ikke kan fullbyrdes, eller situasjoner der det blir spørsmål om å fullbyrde en ugyldig avgjørelse». [...]

Både det forhold at ugyldighetsgrunnene i voldgiftsloven § 43 er tilnærmet like bestemmelsene i § 46, og at reglene i det vesentlige har samme formål, tilsier at de forhold som nå påberopes som grunnlag for å nekte fullbyrding, allerede er rettskraftig avgjort gjennom ugyldighetssøksmålet.

Det samme tilsier det forhold at Skallerud gjennom sine innsigelser mot fullbyrdelsen av voldgiftsdommen både overfor lagmannsretten ved ankebehandlingen og tidligere har påberopt mange av de samme faktiske omstendigheter som ble påberopt i ugyldighetsspørsmålet.

Retten kan uansett ikke se at Russland, innen rammene av den her aktuelle saken, har sannsynliggjort overfor retten at det foreligger en hindringsgrunn etter voldgiftsloven § 46. Det er klart at bevisbyrden for at en ugyldighetsgrunn foreligger påhviler Russland, se for eksempel Geir Woxholth; Voldgift (1. utgave 2013) pkt. 1.7:

Bevisbyrden for at det foreligger en hindringsgrunn etter § 46 første ledd, påhviler den part som gjør gjeldende innsigelser mot fullbyrdelsen. [...]

Bevistemaet er om fullbyrdelse hadde vært avskåret i den relevante jurisdiksjonen som følge av den påberopte hindringen. I dette ligger at den norske domstolene ikke skal foreta helt den samme prøvelse som den utenlandske domstolen ville ha gjort, men mer foreta en prøvelse som har karakter av en «prognose» over utgangen av et slikt hypotetisk søkmål. Hvis det f.eks. gjelder et komplisert spørsmål som vanskelig kan bedømmes i sin helhet og fullstendighet av den norske domstolen, f.eks. fordi bevisene eller rettssetningene ikke er gjort tilgjengelige eller rett og slett ikke er mulig å forstå, er det i et tvilstilfelle ikke aktuelt å underkjenne en utenlandsk voldgiftsdom.

Russland anfører også at voldgiftsdommens innhold strider mot «ordre public». Dette er særlig begrunnet i det tilkjente beløpets størrelse, samt at Yukos skal ha ført voldgiftsdomstolen bak lyset knyttet til sin tilknytning til Luxembourg. Se også voldgiftsloven § 46 andre ledd:

Domstolene skal av eget tiltak nekte anerkjennelse og fullbyrding av en voldgiftsdom når:

- a. tvisten ikke kunne avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
- b. anerkjennelse eller fullbyrding av voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public)

Retten kan ikke se at det er sannsynliggjort noe grunnlag som innebærer at det vil stride mot «ordre public» å fullbyrde dommen.

Bestemmelsen er ment som en sikkerhetsventil for å sikre at ikke norske domstoler anerkjenner en avgjørelse som strider mot fundamentale rettsprinsipper. Terskel for å anvende bestemmelsen er naturlig nok høy, se for eksempel Ot.prp. nr. 27 (2003-04) side 111:

Annet ledd bokstav b omfatter de tilfeller der voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen. Bestemmelsen er en ordre public-regel og retter seg mot voldgiftsdommer der fundamentale rettsprinsipper av materiell eller prosessuell karakter er tilsidesatt. Bestemmelsens innhold har likhetstrekk med det som følger av tvistemålsloven § 467 nr. 4 om at voldgiftsdommen ikke må stride mot lov eller ærbarhet. Annet ledd bokstav b er generelt formulert. Den skal ha et meget snevert anvendelsesområde. At dommen strider mot en preceptorisk lovregel, betyr ikke uten videre at dommen er ugyldig etter ordre public-regelen. Det må dreie seg om mer grunnleggende regler eller prinsipper i materiell lovgivning eller om saksbehandlingen. Bestemmelsen samsvarer med modelloven artikkel 34 (2) (b).

Så vidt retten kan skjønne er Yukos i voldgiftsdommen tilkjent erstatning tilsvarende det aktuelle lånets hovedstol, samt renter som ville vært opptjent hvis lånet ikke var ekspropriert av Russland. En erstatning utmålt på denne måten kan ikke sies å være i strid med «ordre public». Retten viser her til voldgiftsdommen avsnitt 742 flg. Se også avgjørelsen fra Sveits' føderale Høyesterett der det uttales:

The fact that the Respondent contractually agreed to transfer the funds received from Yukos Oil to Brittany does not alter the conclusion that the Respondent alone was entitled to recover the amounts lent to Yukos Oil. The Compensation awarded by the Arbitral Tribunal was therefore intended to compensate the sole legal holder of the expropriated investment. By setting the amount of damages at the face value of the loaned capital and the interest thereon, and not at the profit that the Respondent was supposed to derive from such an operation, the arbitration panel did not render an award the result of which would be contrary to substantive public policy, i.e. to the essential and widely recognized values which, according to the conceptions prevailing in Switzerland, should constitute the foundation of any legal order. Assuming it to be admissible, the plea under consideration is therefore incorrect.

Det faktum at det tilkjente beløpet er svært høyt, og at en av voldgiftsdommerne dissenterte vedrørende hva Yukos' reelle tap var, endrer ikke rettens vurdering.

Når det gjelder spørsmålet om Yukos misledet voldgiftsdomstolen, kan ikke retten se at det er sannsynliggjort at dette er tilfelle. Spørsmålet om tilknytning til en traktsatsstat (Luxemburg) er så vidt retten kan se også behandlet av Sveits' føderale Høyesterett. Se for eksempel pkt. 7.4.5:

7.4.5 In the present case, it is not contested nor debatable for that matter that the Respondent has the status of investor within the meaning of Art. 17 ECT, since it is a company which was arranged in accordance with the legislation of a contracting party to the ECT (Luxembourg) as it lent funds to Yukos Oil. Moreover, the Appellant does not invoke Art. 17 ECT before the Federal Court, which avoids any discussion on this point.

Denne avgjørelsen er avsagt lenge etter at det ble kjent at Yukos flagget ut fra Luxembourg. Spørsmålet er også behandlet av voldgiftsretten i dommens avsnitt 204 flg.

Retten har heller ikke blitt presentert noe sannsynliggjort faktum som gjør at retten kan legge til grunn at Yukos krav bygger på en ordning som må anses som skattesvikt eller korrupsjon. Disse spørsmålene er så vidt retten kan se behandlet både av voldgiftsretten (se avsnitt 559) og Sveits' føderale Høyesterett se konklusjonen under punkt 9.2 i avgjørelsen:

The Arbitral Tribunal has indeed examined and ruled on the question of whether a violation of Russian domestic law or international law was, in this case, likely to call

into question the legality of the disputed loans. It replied in the negative. [...]

It is, therefore, clear that the Arbitral Tribunal did not ignore the Appellant's argument that the disputed loans would be harmed under Russian law or under international law even if there had been no criminal intent. The arbitration panel simply rejected this thesis, finding that Russian legislation or international law required a deliberate intention on the part of the party concerned to commit a criminal act or fraud for the loans to be void in this case. In this case, it considered that such an intention presupposed that the Respondent sought to cheat the Russian tax authorities, regardless of whether it was aware of committing a specific type of offense (final award, no. 528). However, the Arbitral Tribunal considered that such an intention was not established in this case (final award, no. 558).

6.2.4 Sammenfatning og konklusjon

Basert på det ovennevnte kan ikke retten se at det foreligger formelle mangler ved fremleggelsen av voldgiftsdommen og voldgiftsavtalen (punkt 6.2.2), eller at det er sannsynliggjort materielle feil ved dommen om kan leder til at fullbyrdelse skal nektes (punkt 6.2.3).

6.3 Er Russland den reelle eier av de aktuelle eiendommene på Svalbard

6.3.1 Innledende bemerkninger

I sin kjennelse av 20. desember 2024 konkluderte Nord-Troms og Senja tingrett slik:

Eiendommene må dermed anses å tilhøre skyldneren.

Ved sin vurdering tok retten i sin kjennelse utgangspunkt i følgende faktum:

For eiendommene Barentsburg (gnr. 19, bnr. 1), Grumantbyen (gnr. 21, bnr. 1) og Bohemanflya (gnr. 32, bnr. 1), er Arktikugol oppført som hjemmelshaver. For eiendommen Pyramiden (gnr. 30 bnr. 1), er Russky Grumants oppført som hjemmelshaver. Spørsmålet er om det likevel er Russland som reelt sett må anses som eieren av disse eiendommene.

«Arktikugol» viser til det russiske statseide selskapet FGUP GT Arktikugol, også kjent som Trust Arktikugol.

Det ovennevnte synes ikke å være bestridt og legges til grunn i det videre.

Russland bestrider imidlertid at de er eier av de fire aktuelle eiendommen på Svalbard. Det anføres at det er Trusten som både er registrert og reell eier av eiendommene.

Det er på det rene at Svalbard er en del av kongeriket Norge. Det er Norge som har suverenitet og lovgivningsmyndighet på Svalbard, se Svalbardtraktaten art 1 og Svalbardloven § 1.

Det er imidlertid også på det rene at Svalbardtraktaten regulerer likebehandling for alle traktatspartene når det gjelder erverv, utøvelse og disponering av eiendomsrett, herunder fast eiendom. Denne retten til likebehandling gjelder imidlertid etter traktaten borgere og selskap fra traktatsstatene. Det synes som om traktaten er praktisert slik at den ikke gir stater adgang til å eie eiendom på Svalbard direkte. Det er ikke andre stater som sådan som er registret med eierskap til eiendom på Svalbard. Som eksempel kan vises til at Russland har en tinglyst bruksrett knyttet til eiendommen Barentsburg, der Russland har konsulær virksomhet. Det er imidlertid Trusten som er registret som eier i norske registre. Det er også lagt frem en rekke historiske dokumenter som underbygger at både Norge og andre stater tolker Svalbardtraktaten slik at eventuelt eierskap til eiendom på Svalbard må organiseres slik at eiendommen eies av et privatrettslig selskap. Retten kan for eksempel vise til faktisk utdrag side 205 som inneholder brev angående overdragelse av et tysk selskaps rettigheter på Svalbard. I brev datert 25. juni 1940 påpeker det Kongelige Justis- og Politi-Departement at:

Man antar at en fremmed stat hverken etter Svalbardtraktaten eller Svalbardloven av 17 juli 1925 kan erverve privatrettslige rettigheter på Svalbard.

Retten kan ikke se at Yukos har lagt frem dokumentasjon som skulle tyde på annet enn at rent folkerettslig er Svalbardtraktaten og Svalbardloven tolket og praktisert etter sin ordlyd, slik at det bare er utenlandske borgere eller selskap som formelt kan eie eiendom på Svalbard. Staters eiendomsrett er således begrenset ved at eierskap må skje gjennom borgere eller selskaper fra en traktatstat, og underlegges norske lover og sikkerhetsvurderinger.

Retten vil i det følgende drøfte nærmere hvorvidt dette også medfører at det ikke er mulig å ta utlegg i de aktuelle eiendommene fordi de er registrert eid av Trusten. Det skal i denne sammenheng påpekes at så vidt retten forstår er det ikke er bestridt at Trusten er eid av Russland.

6.3.2 Kan eiendommene på Svalbard hjemmelsregistrert på Trusten likevel tjene som utleggsobjekt for Russlands forpliktelser?

Etter norsk rett har en fordringshaver, i dette tilfelle Yukos, rett til beslag eller utlegg i ethvert formuesgode som tilhører skyldner, i dette tilfelle Russland. Dette følger av dekningsloven § 2-2 som lyder slik:

Når ikke annet er fastsatt ved lov eller annen gyldig bestemmelse, har fordringshaverne rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden, og som kan selges, utleies eller på annen måte omgjøres i penger.

Dette innebærer at Yukos kan få utlegg i for eksempel eiendom som er registret eid av Russland. Det er imidlertid også slått fast i norsk rett at en fordringshaver kan få dekning i formuesgoder som skyldner er den reelle eier av, selv om eierforholdene tilsynelatende fremstår annerledes. Retten kan som eksempel vise til HR-2000-271:

Utgangspunktet er at domstolene må ta stilling til eierforholdet ut fra hva som er mest sannsynlig reelt sett. Den uttalelse i lagmannsrettens begrunnelse som er delvis gjengitt i kjæremålet, må etter utvalgets mening sees i sin helhet og i sammenheng med lagmannsrettens samlede begrunnelse. Uttalelsen i sin helhet går ut på at «Under disse omstendigheter må det stilles strenge krav til bevisene for at det reelt sett var Ingrid Skjevesland som tegnet aksjene og betalte med sine midler». Uttalelsen er et ledd i en mer omfattende bevisgjennomgang.

Retten påpeker at det ovennevnte innebærer at det at en person eller et selskap er tinglyst eier av en eiendom, ikke nødvendigvis samsvarer med at vedkommende også skal anses som den reelle eier i den her aktuelle sammenheng. Retten kan her vises til Borgar Høgetveit Berg, Tinglysning 2. utgave 2023, side 165:

Tinglysingslova § 14 første ledd første alternativ slår altså fast kven som har grunnboksheimelen. Men grunnboka viser *ikke* kven som er den reelle eigaren av eidedomen. Korkje tinglysingslova S 14 eller andre reglar i tinglysingslova regulerer kven som er den reelle eigaren av ein fast eidedom. Eg gjentek frå Rt-2007-602 avsnitt 15:

Den norske tinglysingsordningen hviler på den forutsetning at grunnbokens opplysninger ikke nødvendigvis avspeiler de materielle rettsforhold; rettsvirkningene knyttes vanligvis til de rettslige disposisjoner som foretas av den som er legitimert som rettighetshaver. Denne formelle side ved ordningen er en viktig forutsetning for dens effektivitet.

Dette synes for øvrig også Russland og Trusten å anerkjenne, all den tid en av de aktuelle eiendommene de facto er registrert eid av selskapet «Russky Grumant», mens det ikke er omtvistet at det faktisk er Trusten som per i dag reelt sett er eier eiendommen.

Det avgjørende for retten vil etter dette være hvorvidt de sentrale eierbeføyelsene over de aktuelle eiendommene tilligger Trusten eller Russland.

Retten er enig med Yukos i at ved denne vurderingen må retten ta utgangspunkt i hvem som etter russisk rett har de sentrale eierbeføyelsene. Siden retten skal ta stilling til om eiendommene skal kunne tjene som utleggsobjekt etter dekningsloven § 2-2, må imidlertid eierbeføyelsene etter russisk rett ses i lys av eiendomsrettsbegrepet etter norsk rett. Disse to

forholdene trenger ikke nødvendigvis være sammenfallende. Det ikke er avgjørende etter dekningsloven om for eksempel russisk rett begrenser adgangen å ta utlegg i en eiendom formelt eid av en trust, hvis Russland etter norsk rettsforståelse, og etter en realitetsvurdering basert på russisk rett, må anses å ha beføyelser over eiendommen som tilsvarer en norsk «eiendomsrett». Retten kan her vise til HR-2018-1265-A avsnitt (49) følgende:

- (49) Jeg er enig i at dette i utgangspunktet er et spørsmål om den generelle forståelsen av uttrykket «tilhører» i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-1 annet ledd og dekningsloven § 2-2. Jeg har imidlertid et noe annet syn enn Deutsche Bank på konsekvensene av dette for lovvalget: Når tvangsfullbyrdelsesloven § 7-1 annet ledd – og for så vidt også dekningsloven § 2-2 – lar det være avgjørende om et formuesgode «tilhører» debitor på beslagstidspunktet, må dette leses som en henvisning til de regler norsk rettsorden for øvrig har om rettigheter til formuesgoder og om overføring av rettighetene. [...]
- (53) I den grad det foreligger et vindikasjonskrav på selskapets hånd, blir neste spørsmål om en enkeltforfølgende selskapskreditor kan få utlegg i formuesgodet hos den tredjeperson som har fått det utdelt. Lagmannsretten kom til at også dette reguleres av rettsreglene på Turks- og Caicosøyene. Begrunnelsen var at retten til å ta utlegg i overførte eiendeler henger sammen med spørsmålet om hvilke konsekvenser ulovlige utdelinger fra aksjeselskaper på Turks- og Caicosøyene har.
- (54) Dette er jeg uenig i. Hvorvidt en enkeltforfølgende kreditor kan få utlegg i en gjenstand eller rettighet som er overført fra debitor til en tredjeperson ved en ugyldig transaksjon som gir debitor et vindikasjonskrav, er det mest nærliggende å se som et spørsmål om hvordan selve tvangsfullbyrdelsen skal skje. Det må, som andre spørsmål om utøvelse av norsk tvangsmyndighet, avgjøres etter norsk rett – *lex fori*.

Når det gjelder definisjonen av eiendomsrett etter norsk rett kan det vises til HR-2011-1071-A:

- (59) Eiendomsretten beskrives gjerne som en rett til å råde rettslig og faktisk over ting eller fast eiendom så langt dette ikke er forbudt ved lov eller strider mot rettigheter som tilkommer andre. Eiendomsretten har også en negativ side, ved at eieren kan hindre andre i å disponere og bruke tingen og eiendommen, se Falkanger og Falkanger: Tingsrett, 6. utgave side 40-41.

Det ovennevnte gir uttrykk for at vi i Norge opererer med et såkalt fleksibelt eiendomsbegrep. Retten kan vise til Thor Falkanger m.fl.; Tingsrett, Juridika (2022) pkt. 2.2:

En konsekvens av denne oppfatning er at eiendomsretten er fleksibel (elastisk). Eierens rådighet kan bli beskåret, men når begrensninger faller bort, utvider eierens rådighetsfelt seg igjen.

Og videre i note 18 under samme punkt:

18 For igjen å sitere *Scheel* (1912): «Det karakteristiske for Eiendomsretten i Modsætning til de andre tinglige Rettigheder ligger altsaa ikke i Omfanget af de Beføielser, den indeslutter,

heller ikke i Rettens Stedsevarighed, men deri, at den alene er negativt begrænset og derfor ved andre Rettigheders Bortfalden kan utvide sig til at omfatte al den Raadighed over Tingen, som Retsordenen indrømmer den enkelte. Paa denne Elasticitet er det altsaa, at man kjender Eiendomsretten. Og omvendt hvis nogen anerkjendes som Eier, da følger deraf, at hans Ret har denne Elasticitet» (s. 141).

For å kunne svare på om det er adgang til å ta utlegg i eiendommene må retten derfor ta stilling til hvilke (eier)beføyelser som eventuelt tilligger Russland, selv om eiendommene formelt sett er eid av Trusten.

Det sier seg selv at det er utfordrende for retten å ta stilling til rettstilstanden etter russisk rett. Dette særlig fordi partene er uenige om hva som etter russisk rett skal anses som realiteten i den her aktuelle sammenheng. Retten vil påpeke at begge parter har fremlagt en omfattende argumentasjon for sitt standpunkt, og gitt rettens begrensede mulighet for å sette seg inn i russisk rettstilstand, er det riktig av retten å uttrykke tvil knyttet til hva som er den riktige vurderingen.

I sin kjennelse av 20. november 2024 vurderte Nord-Troms og Senja tingrett dette slik:

«*Arktikugol*» viser til det russiske statseide selskapet FGUP GT Arktikugol, også kjent som Trust Arktikugol (heretter Trusten). Saksøker har lagt fram en betenkning fra advokat Drew Holiner, som i de siste 20 årene har jobbet med rettslige spørsmål knyttet til Russland og det tidligere Sovjetunionen, og som har advokatbevilling i Russland. Ifølge Holiners betenkning er Trusten organisert som et såkalt «*enhetlig foretak*» etter russisk rett. Slike enhetlige foretak kan opprettes av staten, fylker eller kommuner i Russland for å administrere offentlig eiendom eller drive med økonomisk aktivitet. Slike foretak har ikke medlemmer eller aksjeeiere, men en struktur som minner om en stiftelse.

I henhold til det russiske foretaksregisteret er Trusten grunnlagt av Russland. Ministeriet for utvikling av russiske Fjerne Østen og Arktis har fullmakt til å opptre på vegne av Trustens grunnlegger. Ifølge Holiner eier ikke et enhetlig foretak eiendelene som eieren har overført til det. Det enhetlige foretaket har bare begrensede bruksrettigheter til eiendelene, og har for eksempel ikke rett til å selge, pantsette eller på annen måte kvitte seg med fast eiendom uten samtykke fra grunnleggeren.

Videre konkluderer Holiner – basert på en gjennomgang av historiske faktiske og rettslige kilder – at også eiendommen Pyramiden (gnr. 30 bnr. 1) eies av Trusten og reelt sett den russiske stat, selv om hjemmelshaveren ifølge grunnboka er «*Russky Grumant*». De historiske kildene viser at Sovjetunionen overtok Pyramiden fra eller gjennom anskaffelsen av «*Russky Grumant*», som senere ble likvidert og funksjonene overført til Trusten. Ifølge Holiner finnes det ikke et russisk selskap ved navn «*Russky Grumant*» i dag.

Holiners konklusjon er at den russiske staten må regnes for å være eier av samtlige av eiendommene på Svalbard etter russisk rett. Retten legger dette til grunn. Eiendommene må dermed anses å tilhøre skyldneren. Det må videre antas at eiendommene kan selges, leies

eller på annen måte omgjøres i penger. Saksøker har derfor i utgangspunktet rett til dekning i eiendommene.

For en nærmere og detaljert beskrivelse av Holiners rettslige vurderinger vises til betenkningen inntatt i det faktiske utdraget side 2599. Når det gjelder Holiners kompetanse og erfaring kan vises til hans Statement av 9. oktober 2024. Fra pkt. 1 inntas:

1. I, Drew Holiner, am a Russian qualified lawyer with the professional status of *advokat* since 2002 and a member of the Advocates' Chamber of St Petersburg (Russia). Although I am qualified in other jurisdictions as well, including as a barrister in England and Wales, and currently practice from a barristers' chambers in London, my practice over the past 20 years has almost exclusively concerned disputes with a close connection to Russia and other countries of the former Soviet Union, and I frequently act as an advisory and/or testifying expert on matters of Russian law.

Holiner ble gitt følgende mandat, se Statement pkt. 2:

2. I refer to BAHR's instructions dated 14 August 2024, by which I have been asked to consider the legal position of FGUP GT Arktikugol, a Russian legal entity operating in Svalbard, Norway (the 'Trust'), and prepare a statement ('Statement') on the following:
 - (a) the structure of the Trust and ownership of the assets managed by the Trust as a matter of Russian law;
 - (b) the ownership of four plots of land in Svalbard (the 'Svalbard Land Plots'):
 - (i) Barentsburg – Gnr. 19 bnr. 1 (the 'Barentsburg Plot');
 - (ii) Grumant – Gnr. 21 bnr. 1 (the 'Grumant Plot');
 - (iii) Bohemanflya – Gnr. 32 bnr. 1 (the 'Bohemann Plot'); and
 - (iv) Pyramiden – Gnr. 30 bnr. 1 (the 'Pyramid Plot');
 - (c) the Trust as definitionally engaged in commercial activities as a matter of Russian law.

Holiner har tatt følgende forbehold, se Statement pkt. 3:

3. In providing this Statement I have only considered the position under substantive Russian law. I have not considered whether any aspect of the matters discussed herein may be subject to another system of law under any applicable rules of private international law, or any overriding mandatory rules of Norwegian or international law applicable in Svalbard.

Holiners har altså tatt stilling til hvem som har det reelle eierskapet til de aktuelle eiendommene etter russisk rett. Det er nettopp dette retten må ta stilling til i vår sak.

Holiners konklusjon er som følger, se Statement pkt. 39:

39. In summary, the Russian state both controls and enjoys the economic benefit of the Trust, although the Trust is formally a separate legal entity and it and its director have some formal autonomy, and the Russian state is shielded from the Trust's own liabilities. The Russian state owns both the assets it has contributed to the Trust and the profits derived from the use

of those assets after the payment of any taxes and other mandatory payments and contributions owed to the state.

Retten legger til grunn at Holiner, selv om han har mottatt et oppdrag fra Yukos' prosessfullmektig, har avgitt en objektiv vurdering av eierforholdene etter russisk rett vedrørende de aktuelle eiendommene på Svalbard. Holiner har erfaring som russisk advokat, og hans konklusjoner er basert på historiske faktiske og rettslige kilder. Retten finner i likhet med Nord-Troms og Senja tingrett, i sin kjennelse av 20. desember 2024, at det er grunn til å legge Holiners vurderinger til grunn.

Retten kan ikke se at Russland, via sine advokater, har lagt frem faktiske eller rettslige argumenter som i avgjørende grad undergraver Holiners vurderinger og konklusjoner. Retten kan ikke se at det har noen betydning for rettens vurdering at Russland står som bruksrettshaver til deler av en av eiendommene. Russland har her forholdt seg til norsk rett, og registreringen i registeret har underordnet betydning ved vurderingen av om det i realiteten er Russland som er eier etter russisk rett. Retten kan heller ikke se at det er lagt frem dokumentasjon eller argumentasjon som undergraver Holiners vurdering av at det er Russland som er eier, og at eiendomsrettens elastisitet eller resteiendomsretten ligger hos Trusten. Retten viser her til Holiners redegjørelse for innholdet og systemet i den Russiske sivillovboken. Når det gjelder fremmede staters adgang til å eie eiendom på Svalbard vises til rettens vurderinger over. Retten kan ikke se at Russlands redegjørelse for innholdet i sivillovboken art. 216 fremstår mer sannsynlig enn konklusjonene trukket av Holiner. Retten viser til at bestemmelsens beskrivelse av «tinglige» rettigheter ikke synes å korrespondere med det norske begrepet. Slik retten vurderer det er beskrivelsen av «tinglige» rettigheter i stor grad løsrevet fra vurderingen av hvem som skal anses å ha eiendomsrett vurdert etter norsk rett. I bestemmelsen står det for eksempel at «Tinglige rettigheter kan tilhøre enheter som ikke har eiendomsrett». Retten kan heller ikke se at Russlands Høyesteretts uttalelser i plenumsvedtak nr. 10/22 av 29. april 2010 rokker ved Holiners konklusjoner. Så langt retten forstår avgjørelsen drøfter den nettopp eierbegrepets elastisitet når for eksempel truster har tinglige rettigheter i en eiendom. Retten ikke se at russisk Høyesterett gir særlig veiledning knyttet til de vurderingene retten skal gjøre i vår sak, se for eksempel sitatet inntatt i faktisk utdrag side 1471:

I henhold til art. 216 pkt 1 femte ledd [...] hører retten til næringsrådighet og retten til operativ forvaltning til tinglige rettigheter til enheter som ikke har eiendomsrett.

Retten vurderer videre, at hvis det er slik etter russisk rett at det er lovmessige hindringer for å ta utlegg i en Trust til dekning av Russlands fordringshavere, er dette av underordnet betydning for retten. Hvordan en tvangsfullbyrdelse skal gjennomføres skal avgjøres etter norsk rett. Hvis det er slik at Russlands tilknytning til eiendommene etter russisk rett i realiteten samsvarer med en norsk eiendomsrett, kan eiendommene tjene som utleggsobjekt. Retten kan videre ikke se at saken om Peter Pázámy-universitetet gir noe veiledning for retten i denne konkrete saken. Russland har særlig vist til følgende:

[...] the capacity to possess civil rights does not necessarily imply the capacity to exercise those rights oneself. No argument against the University's personality in law can therefore be deduced from the fact that it did not enjoy the free disposal of the property in question.

Sitatet Russland særlig viser til sier så vidt retten kan skjønne ikke mer enn at man kan være eier av en eiendom selv om man ikke kan disponere eiendommen fritt. Dette samsvarer forøvrig med det norske elastiske eiendomsrettsbegrepet.

Retten fastholder etter dette Nord-Troms og Senjas vurdering i kjennelsen av 20. desember 2024 som altså lød slik:

Eiendommene må dermed anses å tilhøre skyldneren [etter dekningsloven § 2-2].

6.4 Nyter eiendommene statsimmunitet

6.4.1 Innledende bemerkninger

Russland har anført at alle de fire eiendommene det er begjært utlegg i nyter statsimmunitet. Russland viser i denne sammenheng til eiendommenes karakter som kulturmiljøer og kulturminner, og til at Barentsburg eiendommen fungerer som sete for Russlands generalkonsulat. Retten vil i det følgende vurdere om dette er tilfelle.

Når det gjelder folkerettens betydning ved anvendelse av tvangsloven viser retten til de vurderinger Nord-Troms og Senja tingrett gjorde i sin kjennelse datert 20. desember 2024, som retten slutter seg til:

Etter tvangsloven § 1-4 gjelder loven med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten, eller som følger av avtaler med fremmede stater. Reglene om statsimmunitet kommer til uttrykk i FNs konvensjon av 2. desember 2004, om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet («*United Nations Convention on jurisdictional immunities of states and their property*»), heretter omtalt som konvensjonen eller statsimmunitetskonvensjonen.

Konvensjonen har ikke trådt i kraft fordi et tilstrekkelig antall stater ennå ikke har ratifisert konvensjonen. Høyesterett har imidlertid lagt til grunn at konvensjonen langt på vei innebærer en kodifisering av gjeldende folkerettslig sedvanerett, og at den derfor er «*relevant*» og «*står [...] sentralt*» ved fastleggingen av innholdet i folkerettens immunitetsregler, jf. HR-2023-582-U avsnitt 11, med videre henvisninger til HR-2022-1041-U avsnitt 11-12 og St.prp. nr. 33 (2005–2006) side 2.

I kjennelsen av 20. desember 2024 heter det videre om betydningen av Statsimmunitetskonvensjonen:

Statsimmunitetskonvensjonen innebærer at det som utgangspunkt ikke kan tas utlegg i en eiendom som tilhører en annen stat, jf. blant annet konvensjonens artikkel 5. Unntak følger imidlertid av artikkel 19 i konvensjonen, og det er særlig artikkel 19 bokstav c som er relevant i denne saken. Bestemmelsen gir adgang til å ta utlegg i en annen stats eiendom dersom:

(c) *it has been established that the property is specifically in use or intended for use by the State for other than government non-commercial purposes and is in the territory of the State of the forum, provided that postjudgment measures of constraint may only be taken against property that has a connection with the entity against which the proceeding was directed.*

Konvensjonen angir imidlertid i artikkel 21 at spesifikke kategorier av eiendom *uansett ikke* skal anses som eiendom staten spesifikt bruker eller tenker å bruke i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed etter artikkel 19 bokstav c. Dette gjelder blant annet «*property [...] which is used or intended for use in the performance of the functions of the diplomatic mission of the State or its consular posts*» (art. 21 bokstav a), samt «*property forming part of the cultural heritage of the State or part of its archives and not placed or intended to be placed on sale*» (art. 21 bokstav d).

Det er særlig unntaket beskrevet i art. 21 bokstav d retten skal vurdere i det følgende.

Art. 21 bokstav d lyder som følger:

1. The following categories, in particular, of property of a State shall not be considered as property specifically in use or intended for use by the State for other than government non-commercial purposes under article 19, subparagraph (c):

[...]

(d) property forming part of the cultural heritage of the State or part of its archives and not placed or intended to be placed on sale;

Hvis eiendommene det er begjært utlegg i faller inn under artikkel 21 bokstav d, vil eiendommene uansett ikke kunne omfattes av artikkel 19 bokstav c.

6.4.2 Kort om internasjonale traktater/sedvanerett som skal beskytte kulturminner

Internasjonale avtaler og sedvanerett som skal beskytte kulturminner anerkjenner at kulturarv etter omstendighetene kan angå alle mennesker, og for eksempel ikke bare borgere i den stat et kulturminne befinner seg i. Internasjonale regler skal sikre mot

irreversible tap av kulturminner og kulturmiljø. Avtalene skaper et felles rammeverk og ansvar, slik at statene har en gjensidig forpliktelse til å beskytte og respektere både egne og andres kulturminner.

Ved tolkingen av de ovennevnte folkerettslige forpliktelsene er en uttalelse fra CAHDI (Committee of Legal Advisers on Public International Law) fra 2017 etter rettens mening relevant. Bakgrunnen for den aktuelle uttalelsen er av CHADI gjengitt slik på deres nettsider:

At the 45 meeting of the CAHDI (Strasbourg, 25-26 March 2013), the delegation of the Czech Republic, supported by the delegations of Austria and of the Netherlands, presented an initiative aimed at elaborating a Declaration in support of the recognition of the customary nature of the pertinent provisions of the *United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property* (2004) in order to guarantee the immunity of State cultural property on loan. This Declaration was presented at the 46 meeting of the CAHDI (Strasbourg, 16-17 September 2013). On this occasion, it was recalled that this Declaration had been elaborated as a legally non-binding document expressing a common understanding on *opinio juris* on the basic rule that certain kind of State property (cultural property on exhibition) enjoyed jurisdictional immunity.

Formålet med uttalelsen var altså å stadfeste en «common understanding on *opinio juris* on the basic rule that certain kind of State property (cultural property on exhibition) enjoyed jurisdictional immunity». Uttalelsen har fått tilslutning fra en hel rekke land, og må slik retten vurderer det anses som uttrykk for internasjonal sedvane ved tolkingen av statsimmunitet på det her aktuelle området.

I uttalelsen sies det følgende:

In accordance with customary international law as codified in the Convention

- property of a State forming part of its cultural heritage or its archives or forming part of an exhibition of objects of scientific, cultural or historical interest, and not placed or intended to be placed on sale cannot be subject to any measure of constraint, such as attachment, arrest or execution, in another State;

Det ovennevnte og kildene beskrevet over forutsetter etter rettens vurdering at det er anerkjent i internasjonal folkerett at en stat kan ha eiendom eller andre eiendeler som utgjør del av statens kulturarv også på andre staters territorium.

6.4.3 Spesielle forhold av relevans knyttet til Svalbard

Som allerede beskrevet over har Norge full og uinnskrenket suverenitet over Svalbard. Dette er imidlertid folkerettslig betinget, slik at nasjonal myndighetsutøvelse skjer innenfor tydelige folkerettslige rammer.

Spesielt med kulturminner på Svalbard, er at de i stor grad har internasjonal opprinnelse og skal forvaltes innenfor rammen av Svalbardtraktatens likebehandlingsprinsipp. Dette er et område hvor det illustreres godt hvordan norsk territorial suverenitet må utøves i samspill med folkerettslige begrensninger og internasjonale interesser. Det må være uomtvistet at en rekke nasjoner har kulturarvinteresser knyttet til Svalbard. Dette skyldes både den historiske og rettslige statusen til Svalbard. Selskap og borgere fra en rekke land har satt spor etter menneskelig aktivitet på Svalbard.

Ett spesielt trekk ved Svalbard er også beliggenheten i arktiske strøk. Svalbards geografiske beliggenhet innebærer at både land, dyr og bygninger er fysisk sårbare. Dette har gjort at forvaltningen av Svalbard i stor grad er preget av et føre-var-prinsipp også hva gjelder miljø og kulturminner, se særlig Svalbardmiljøloven kap. II. Dette innebærer også at det er gitt strenge nasjonale regler knyttet til inngrep og utnyttelse av eiendom på Svalbard. Retten kan som eksempel vise til Svalbardmiljøloven § 1:

Denne lov har til formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.

Etter Svalbardmiljøloven § 2 er et kulturminner beskrevet slik:

- f. kulturminne: alle spor etter menneskelig virksomhet i det fysiske miljø, herunder lokaliteter som det knytter seg historiske hendelser til. Med kulturmiljøområder menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.
- g. fast kulturminne: kulturminne som er fysisk knyttet til grunnen eller til den bestemte lokaliteten;
- h. løst kulturminne: kulturminne som ikke er fast kulturminne

Av relevans for rettens videre vurderinger kan også vises til lovens § 38 som lyder slik:

Svalbards kulturminner skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet og som et ledd i en helhetlig miljøforvaltning.

Dette innebærer også at loven gir direkte anvisning på at kulturminner i utstrakt grad er fredet. I Svalbardmiljøloven § 39 første ledd står det:

Automatisk fredet er:

- a. faste kulturminner fra tiden før 1946;
- b. løse kulturminner fra tiden før 1946, når de kommer for dagen tilfeldig, ved undersøkelse, utgraving eller på annen måte

Videre heter det i samme bestemmelse andre ledd:

Spor etter menneskegraver av alle slag, herunder kors og andre gravmarkeringer, samt bein og beinrester i og på markoverflaten er faste kulturminner som er automatisk fredet uavhengig av alder. Det samme gjelder skjelettresten på slakteplasser for hvalross og hval, og i forbindelse med selvskudd for isbjørn.

Etter rettens mening danner de ovennevnte faktiske og rettslige forhold et viktig bakteppe ved rettens videre vurderinger.

6.4.4 Har de aktuelle eiendommene statsimmunitet fordi de må anses som kulturminner etter Statsimmunitetskonvensjonen art. 21 bokstav d

6.4.4.1 Innledende bemerkninger

Yukos anfører at ingen av eiendommene er beskyttet av statsimmunitet med bakgrunn i den ovennevnte bestemmelsen. Dette er særlig begrunnet med at dersom en eiendom, eller kulturgjenstander på en eiendom, ikke inngår i den utenlandske statens kulturarvslovgivning, faller eiendommen utenfor Statsimmunitetskonvensjonen artikkel 21 nr 1 d). Yukos viser særlig til at ingen av eiendommene eller gjenstander på eiendommene er registret i Russlands registre over kulturarv.

Retten vil i det følgende først drøfte hvorvidt det må anses som en forutsetning etter folkeretten at en stat *bare* kan påberope seg statsimmunitet hvis kulturminnet er beskrevet i landets eget register over kulturminner etter russisk rett, se punkt 6.4.4.2.

6.4.4.2 Er det et krav etter Statsimmunitetskonvensjonen at et kulturminner inngår i den enkelte stats register over kulturminner?

I sin kjennelse av 20. desember 2024 uttalte Nord-Troms og Senja tingrett seg slik om det det her relevante spørsmålet:

Spørsmålet er om en eller flere av eiendommene må anses som «*property forming part of the cultural heritage of the State or part of its archives and not placed or intended to be placed on sale*», jf. Statsimmunitetskonvensjonens artikkel 21 nr. 1 bokstav d.

Ordlyden oppstiller så vidt retten forstår to vilkår som begge må være oppfylt for at eiendommen skal være beskyttet. For det første må eiendommen inngå i den aktuelle statens kulturminner («*forming part of the cultural heritage of the State*»). For det andre kan eiendommen ikke være eller tenkes lagt ut til salg («*not placed or intended to be placed on sale*»).

Ordlyden gir ikke noe klart svar på hva som skal til for at en eiendom må anses for å inngå som en del av en stats kulturminner.

Folkerettskommisjonen har følgende kommentarer til bestemmelsen på side 59 i *Draft articles on Jurisdictional Immunities of States and Their Property* (1991):

«*The purpose of paragraph 1 (d) is to protect only property characterized as forming part of the cultural heritage or archives of the State which is owned by the State. Such property benefits from protection under the present articles when it is not placed or intended to be placed on sale.*» (Retten uthevinger).

Videre har Chester Brown og Roger O'Keefe uttalt følgende om bestemmelsen i O'Keefe & Tams, *The United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property: A Commentary* (OUP 2013), side 344-345:

«*It can only be presumed that whether or not property forms part of the cultural heritage of a State or part of a State's archives is to be determined by reference to the relevant legislation of that State.* In the case of a State's national cultural heritage, such legislation usually makes use of a system of 'listed' or 'scheduled' items, although whether an item's non-inclusion in such a list is to be treated as conclusive of the property's lack of requisite status will be an evidentiary question for the court.» (Retten uthevinger).

Forfatterne synes å tolke bestemmelsen slik at vurderingen av om en eiendom anses for å inngå som en del av den aktuelle statens kulturminner, må avgjøres på bakgrunn av statens egen lovgivning om kulturminner, som vanligvis innebærer en form for listeføring av kulturminner.

Retten er enig i denne tolkningen. Det vil være en sterk presumsjon for at en eiendom inngår som en del av Russlands kulturminner dersom den er definert som et kulturminne etter russisk rett og/eller er utpekt eller listeført av russiske myndigheter. At en eiendom *ikke* er definert som kulturminne etter russisk rett og/eller utpekt eller listeført av russiske myndigheter, vil etter rettens syn ikke nødvendigvis innebære at eiendommen ikke kan anses for å inngå som del av Russlands kulturminner. Eiendommen må i så fall underlegges en konkret vurdering. Brown og O'Keefe synes også legge denne tolkningen til grunn når de skriver at «*whether an item's non-inclusion in such a list is to be treated as conclusive of the property's lack of requisite status will be an evidentiary question for the court*».

Retten tiltrer de ovennevnte vurderingene.

Som nevnt innledningsvis er de internasjonale traktater på kulturvernområdet et verktøy som særlig skal bidra til å ivareta kulturminner som har verdi utover hver stats nasjonale interesser. Internasjonal rett anerkjenner at kulturminner kan ha en universell verdi uavhengig av nasjonalstatenes interesser, og at slike kulturminner kan være stedsplassert på et annet lands territorium. Slik retten ser det står kulturminners potensielle universelle verdi sentralt, og internasjonale traktater på kulturminneområdet har som et sentralt formål å beskytte slike minner. Det her nevnte formål må derfor etter rettens mening danne et viktig bakteppe når en skal kartlegge hvordan en traktat skal tolkes.

Retten er enig i at det etter Statsimmunitetskonvensjonen er avgjørende hva som kan defineres som et kulturminne etter russisk rett. Hva som skal anses som en del av russisk rett må imidlertid på det her aktuelle området, og med bakgrunn i det ovennevnte formålet med traktaten, settes inn i en større historisk og (folke)rettslig kontekst.

Retten vil først påpeke at det ikke kan være tvil om at det finnes kulturminner og kulturmiljøer på Svalbard som de facto har stor kulturell og historisk betydning for Russland. Det sentrale rettslige poenget er imidlertid om slike kultminner kan anses som nettopp det etter russisk rett, og eventuelt hvilken betydning dette skal ha.

Så vidt retten forstår, mener Yukos det kan utelukkes at de aktuelle eiendommene kan ha vern, fordi de ikke er registret som kulturminner i Russland. Retten er, i likhet med Nord-Troms og Senja tingrett i kjennelsen av 20. desember 2024, ikke enig i dette.

Hvordan kulturminner reguleres i nasjonal lov varierer fra stat til stat. Felles for en rekke stater, herunder Norge, er at de nasjonale registrene over kulturminner, bare inneholder kulturminner på eget territorium. Dette er for øvrig helt naturlig, all den tid folkeretten bygger på prinsippet om territoriell suverenitet og forbud mot myndighetsutøvelse på fremmed territorium. I dette ligger at Norge eller et annet land, på grunn av suverenitetsprinsippet ikke kan registrere kulturminner på annen stats territorium, med noen form for rettslig virkning for det andre landet. Retten vil anta at dette er grunnen til at en rekke stater kun har registre over kulturminner som befinner seg på eget territorium.

Slik retten ser det vil Yukos' tolking av artikkel 21 nr. 1 bokstav d gi lite mening. En slik tolking rimer dårlig med folkerettslige grunnprinsipper, se avsnittet over, og potensielt uthule rekkevidden av bestemmelsen. Hvorvidt en privat aktør kan ta utlegg i en gjenstand eller eiendom som utgjør et kulturminne, ville da bli ganske tilfeldig, alt ettersom hvordan hver nasjon regulerer mulighet til å registrere kulturminner på annen stats territorium internrettslig. Dette ville også stride mot et av hovedformålene ved internasjonale traktater på kulturminneområdet, nemlig den overordnede ivaretagelsen av slike kulturminner, uavhengig av internrettelige tradisjoner og formaljuridiske reguleringer.

Det ovennevnte underbygger rettens tolking av hvordan utsagnet i O'Keefe & Tams, *The United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property: A Commentary* (OUP 2013), skal forstås. O'Keefe & Tams uttaler som sitert over:

In the case of a State's national cultural heritage, such legislation usually makes use of a system of 'listed' or 'scheduled' items, **although whether an item's non-inclusion in such a list is to be treated as conclusive of the property's lack of requisite status will be an evidentiary question for the court.**

Yukos anfører at O'Keefe & Tams ikke kan tolkes som beskrevet over. Så vidt retten forstår bestrider Yukos at forfatterne skal tolkes slik at manglende registrering i et nasjonalt register *ikke* er avgjørende ved vurderingen av om for eksempel en eiendom utgjør del av en stats kulturarv. I følge Yukos sier O'Keefe & Tams ikke annet enn at dette må slås fast av retten. Slik retten vurderer det er en slik tolking av litteraturen anstrengt. En slik tolkning vil etter rettens mening, som nevnt over, stride mot folkerettslige prinsipper og også mot et av de bærende formål ved folkerettslig vern av kulturminner. Hvis det var slik at O'Keefe & Tams mente at registrering i et lands nasjonale register er avgjørende ved vurderingen av om en eiendom tilhører en stats kulturminner, antar retten at forfatterne enkelt ville slått dette fast.

Yukos anfører at territorialprinsippet og en stats manglende rett til myndighetsutøvelse på annen stats territorium, taler sterkt imot en tolkning som retten har lagt til grunn over. Retten er ikke enig i dette og viser til rettens drøftelse over, samt at Statsimmunitetskonvensjonens artikkel 21 nr. 1 bokstav d, ville fått et meget begrenset anvendelsesområde hvis en skulle legge Yukos' tolking til grunn. Retten påpeker her igjen til at det er en rekke stater som ikke registrerer kulturminner på annens stats territorium i egne nasjonale registre, og at Yukos' tolking etter rettens mening ikke samsvarer godt med et av hovedformålene bak internasjonale traktater om kulturminnevern, se ovenfor. En tolking som Yukos legger til grunn kunne for eksempel ført til at en privat part kunne få utlegg i en eiendom som ikke er ført inn i den ene statens kulturminneregister, men som faktisk er i det i staten der eiendommen befinner seg. Dette er faktisk situasjonen også i vår sak, ved at tvangsfullbyrdelse til Yukos' fordel ville innebåret at eiendommer som for Norge inneholder registrerte kulturminner måtte legges ut for salg.

Retten kan for øvrig ikke se at det i et folkerettslig kulturminneperspektiv er noen motsetning i at for eksempel en eiendom anses som en del av både norsk og russisk kulturarv. Det er på det rene at det er Norge som har suverenitet til å registrere eiendommene som kulturarv, men dette innebærer slik retten vurderer det *ikke* at eiendommen ikke også kan anses som en del av russiske kulturarv i den her aktuelle sammenheng. Dette samsvarer slik retten ser det best med formålet bak internasjonale traktater for vern av universelle eller multinasjonale kulturminner.

Slik retten vurderer det har rettens vurderinger også støtte i folkerettslig praksis. Så vidt retten forstår er det et godt kildebelegg for at det skal anlegges en vid tolkning ved anvendelsen av traktater om statsimmunitet. Retten kan her som eksempel vise til LE-2023-71989 der det uttales:

Retten legger til grunn som gjeldende rett for statsimmunitet at det er klagerne som har bevisbyrden for at Albania tenker å bruke oppgjør for den anførte fordringen mot Statkraft i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed. Retten legger videre til grunn at det er en presumpsjon for at en eiendel er tenkt brukt i statlige, ikke-kommersielle øyemed, med mindre det er bevis for en spesifikk «specific allocation for a commercial purpose».

Retten kan også vise til Sveitsisk Høyesterett, Spania mot selskap X, 1986, side 44:

In fact international practice gives a very wide interpretation to the notion of assets allocated for tasks related to the exercise of sovereign powers.

Videre kan vises til Tysk Høyesterett, Den kenyanske diplomatiske residensens, 2003, side 636:

Given the difficulties of delimitation that exist when assessing a danger to that ability to perform functions and the potential for misuse, the general rules of international law define the protective scope for the other State very broadly and refer to a typical, abstract danger, not to a specific impairment of the diplomatic activity (*BVerfGE*, loc. cit., 395).

Det ovennevnte siterte gjelder direkte for vurderingen av diplomatisk virksomhet, men har overføringsverdi også til tolkingen av hva som skal anses som kulturminner. Retten viser her igjen til formålet ved å ha internasjonale traktater for vern av ulike kulturminner.

Basert på det ovennevnte er retten kommet til at ved anvendelse av Statsimmunitetskonvensjonens artikkel 21 nr. 1 bokstav d må retten foreta en konkret vurdering av om de aktuelle eiendommene inngår som del av Russlands kulturminner, uavhengig av om de er oppført i et kulturminneregister i Russland.

6.4.4.3 Er eiendommene beskyttet av reglene om statsimmunitet fordi de må anses som Russiske kulturminner ?

i) Innledende bemerkninger

Det er slik retten vurderer det utvilsomt at det er en rekke kulturminner knyttet til de aktuelle eiendommene. Disse er blant annet knyttet til både norsk og russisk fangst og bergverksvirksomhet. Siden de aktuelle eiendommene befinner seg på Svalbard, der det er utøvet historisk virksomhet av borgere og selskap fra en rekke land, er det spesielle hensyn som må vektlegges ved vurderingen av om eiendommene må anses å være en del av russiske kulturminner. Retten kan som eksempel vise til kulturminneplan for Svalbard (2013-2023) side 16:

Kulturminnevern er et flerfaglig arbeidsfelt der det er nødvendig med et godt samarbeid og partnerskap mellom eiere, de ulike forvaltningsnivåene og fagfolk av ulike slag. Alle bidrar til å ta vare på kulturminner, enten det er gjennom et ansvar som eier, offentlig forvalter, rådgiver, formidler, teknisk konservator eller håndverker.

Videre på side 18:

Det russiske statsselskapet Trust Arktikugol eier flere områder med kulturmiljøer som Barentsburg, Pyramiden, Colesbukta og Grumant, samt flere hytter som Russanovodden og Bohemanneset.

På side 59 fremkommer:

Det er flere andre gruveområder som peker seg ut som verneverdige kulturmiljøer med mange verneverdige bygninger og anlegg fra etter 1946 og hvor det er få bevarte automatisk fredete kulturminner, slik som i Pyramiden, Barentsburg, Grumant, Colesbay og Sveagruva. De fire første eies av Trust Arktikugol, mens sistnevnte eies av Store Norske Spitsbergen Kulkompani. Et vern krever derfor et nært samarbeid med eier for å sikre eventuelle verneverdier.

Når det gjelder det multinasjonale aspektet ved kulturminnene på Svalbard uttaler riksantikvar Hanna Geiran; Kulturminner på Svalbard, side 48 følgende:

Kulturminner på Svalbard er internasjonale

Det var ingen selvfølge at Svalbard skulle ende opp som norsk territorium. Vi har med en historie å gjøre som ikke bare er norsk, men nederlandsk, fransk, baskisk, engelsk, amerikansk, russisk, tysk, dansk og svensk, og alle har satt spor etter seg i Svalbardshistorien.

Disse menneskene er en del av Svalbards unike historie, men de er også viktige i andre nasjoners egen historiefortelling. Svalbard er norsk territorium – vår nordligste landsdel, men kulturminnene på Svalbard – både de materielle og de immaterielle som navnene – er internasjonale.

Basert på det ovennevnte synes det etter rettens mening klart at Svalbard er et svært spesielt område når det kommer til kulturminner og kulturminneforvaltning. Områdene har vært brukt av borgere fra en rekke land, blant annet til ulike former for fangst og bergverksvirksomhet. Det kan ikke være tvilsomt at Svalbard inngår som en unik og viktig del av internasjonal arktisk historie. Det er videre på det rene at det er satt en rekke begrensninger på ferdsel og bruken av de ulike eiendommene på Svalbard. Dette både av hensyn til vern av den historiske bruken av eiendommene (fangst/gruvevirksomhet), den særlige sårbarheten knyttet til den arktiske beliggenheten, samt eskalerende klimautfordringer. De her nevnte forhold innebærer også at flere av områdene på Svalbard må anses som kulturminnemiljøer på grunn av sin tilknytning til historisk bruk av arktiske områder.

Retten vil i det følgende ta stilling til om de fire aktuelle eiendommene må anses som russiske kulturminner.

- ii) Pyramiden, Grumantbyen og Barentsburg

I sin kjennelse av 20. desember 2024 vurderte retten at de her aktuelle eiendommene må anses å være russisk kulturminner. Fra kjennelsen hitsettes:

[...] En rekke bygninger og gjenstander som befinner seg på eiendommene Barentsburg, Pyramiden og Grumantbyen er definert som kulturminner i de norske registrene. Det framstår som at disse i hovedsak er listeført av norske myndigheter, uten at dette kan være av avgjørende betydning.

Slik saken er opplyst i dag, mener retten at det er svært sannsynlig at deler av bygningsmassen i både Barentsburg, Pyramiden og Grumantbyen må anses for å inngå som en del av Russlands kulturminner, uavhengig av om det er Russland selv som har listeført eiendelene. At norske myndigheter har listeført en rekke bygninger og gjenstander på eiendommene som kulturminner, taler i seg selv for at dette også må anses som russiske kulturminner. For Barentsburg, Pyramiden og Grumantbyen er det videre vanskelig å trekke et skille mellom hvilke deler av eiendommen som eventuelt *ikke* er en del av kulturminnet. Slik retten vurderer det, har selve eiendommene og samfunnene i seg selv, som alle er gamle gruvesamfunn med en historie som strekker seg tilbake til 1930-tallet, preg av å være kulturminner for Russland.

Retten er enig i og tiltrer de ovennevnte betraktningene.

Alle de tre ovennevnte eiendommene er nært knyttet til næringsutøvelse, særlig kulldrift, på de aktuelle eiendommene. Kommersiell kulldriften er i dag for det vesentligste nedlagt. I henhold til Sysselemannens rapportserie nr. 1/2013 side 18 må de aktuelle gruvesamfunnene anses som kulturmiljøer. Fra rapporten hitsettes igjen:

Det russiske statsselskapet Trust Arktikugol eier flere områder med kulturmiljøer som Barentsburg, Pyramiden, Colesbukta og Grumant, [...].

Det er videre registrert en rekke kulturminner hos Riksantikvaren knyttet til alle de tre eiendommene. Når det gjelder Pyramiden er eiendommen registret under tittelen «industrianlegg». Arten av kulturminner defineres som bebyggelse og infrastruktur. Det er angitt 159 enkeltminner på eiendommen.

Også Grumant er knyttet til historisk gruedrift på Svalbard. På eiendommen er det hos Riksantikvaren registret syv enkeltminner, særlig knyttet til bygninger og infrastruktur.

Barentsburg er i likhet med de ovennevnte eiendommene historiske gruvesamfunn. Det er registrert over 50 enkeltminner hos Riksantikvaren på eiendommen, også dette særlig knyttet til ulike bygninger og infrastruktur.

På de nevnte eiendommene er det i henhold til norsk lov også flere fredede kulturminner.

Det kan slik retten vurderer det ikke være noen tvil om at alle de tre eiendommene inngår som en viktig del av multinasjonale kulturminner i Arktis. Disse kulturminnene er registrert og delvis fredet i Norge. At disse kulturminnene også inngår som en viktig faktisk del av russisk kulturarv synes lite tvilsomt.

Gitt rettens tolking av Statsimmunitetskonvensjonens artikkel 21 nr. 1 bokstav d over, se punkt 9.1.4.2, kan det ikke legges avgjørende vekt på at disse kulturminnene ikke er registrert i Russlands register over kulturminner. Russland registrerer, i likhet med Norge, ikke nasjonale kulturminner på annen stats territorium i nasjonale registre. At eiendommene de facto er russiske og multinasjonale kulturminner er godt dokumentert gjennom registreringer i norske registre. Det faktum at alle kulturmiljøene som har en utvetydig tilknytning til Russisk kultur er registrert i Norge, er slik retten vurderer det god dokumentasjon på at eiendommene også har slik status i Russland etter Statsimmunitetskonvensjonens betydning.

Retten legger videre til grunn at for Barentsburg, Pyramiden og Grumantbyen er det vanskelig eller umulig å trekke ut deler av eiendommene som eventuelt *ikke* er en del av Russlands kulturminner. Det er slik retten ser det selve eiendommene, og sporene etter samfunnene/befolkningen som har holdt til på eiendommene, som har kulturminneverdi.

En slik tilnærming til kulturminner på Svalbard har også norske myndigheter fulgt, se som nevnt over for eksempel Kulturminneplan for Svalbard 2013-2013 side 59:

Det er flere andre gruveområder som peker seg ut som verneverdige kulturmiljøer med mange verneverdige bygninger og anlegg fra etter 1946 og hvor det er få bevarte automatisk fredete kulturminner, slik som i Pyramiden, Barentsburg, Grumant, Colesbay og Sveagruva. De fire første eies av Trust Arktikugol, mens sistnevnte eies av Store Norske Spitsbergen Kulkompani.

Se også uttalelser fra riksantikvar Hanna Geiran; Kulturminner på Svalbard, side 48 følgende:

Det er strenge ferdselsrestriksjoner for store deler av Svalbard, og ferdselsforbud i en rekke områder med særlig viktige kulturminner. Både naturområder og kulturminner skal bevares som referanseområder for forskning, for nåværende og fremtidige generasjoner.

Det er slik retten vurderer det ikke grunnlag for å anføre at ikke de sistnevnte uttalelsene også representerer Russisk syn på den folkerettslige statusen til de aktuelle eiendommene.

iii) Bohemanflya

I sin kjennelse av 20. desember 2024 vurderte retten at:

Retten kan imidlertid ikke se at det befinner seg noen russiske kulturminner av betydning på eiendommen Bohemanflya.

Etter at det har vært kontradiksjon knyttet til hvorvidt eiendommen Bohemanflya må anses som et russisk kulturminne, har retten kommet til at også denne eiendommen må anses som et slikt kulturminne i henhold til Statsimmunitetskonvensjonen art. 21 bokstav d.

Eiendommen Bohemanflya har i likhet med de øvrige eiendommene tilknytning til Russland fra langt tilbake i tid.

Russland har vist til flere historiske kilder som viser Russisk historisk tilstedeværelse på Bohemanflya. Russland har videre vist til «Reference information on the activities of the Institute of Archaeology of the Russian Academy of Sciences on the Svalbard Archipelago». Nevnte dokument er forfattet av Det russiske vitenskapsakademiets institutt for Arktis og Arktis-forskning, og inneholder oppsummering av Russiske kilder og forskning knyttet til kulturminner og annet på Svalbard. I dokumentet heter det:

In accordance with the current Comprehensive Programme of Expeditionary Research on the Svalbard Archipelago (hereinafter referred to as the Programme), annual research is carried out by eight scientific organizations subordinate to the Ministry, including the Federal State Budgetary Institution Institute of Archaeology of the Russian Academy of Sciences (hereinafter referred to as the Institute). The results of the work are annually evaluated by the Russian Academy of Sciences. [...]

The programme provides for interdisciplinary scientific research and expeditionary work to implement the Strategy for the Russian presence in the archipelago until 2030 approved by order of the Government of the Russian Federation dated 18 April 2020 No. 1083-r and the Action Plan for its implementation in terms of the implementation of "Interdepartmental programme of scientific research and observations in the Svalbard Archipelago", approved annually by the Supervisory Board for the coordination of activities of the Russian Scientific Centre in the Svalbard Archipelago.

The expedition of the Institute has been conducting archaeological research on the archipelago since 1978. Currently, the Institute is conducting work on the Svalbard Archipelago as part of its fundamental scientific research project "Noninvasive archaeological methods in the preservation of Russian cultural and historical heritage on the Svalbard Archipelago".

I dokumentet er det beskrevet flere pomorkulturminner, herunder gravsted og hustufter. Disse er også tatt inn i norske registre over kulturminner. Det kan vises til Riksantikvarens kulturminneregister der hustuftene er beskrevet som russisk fangststasjon og registrert som kulturminne.

Videre er det i Riksantikvarens registre også beskrevet kulturminner knyttet til nedlagte gruveanlegg. Dette er anlegg som ble kjøpt av Trust Arktikugol fra et nederlandsk selskap tilbake i 1932. Anlegget er registrert hos Riksantikvaren som automatisk fredet og består av flere enkeltminner som åpenbart har tilknytning til både nederlandsk, norsk og russisk historie. Kulturminnene er særlig knyttet til bygninger og arkeologiske minner.

Slik retten vurderer det, har selve eiendommene og samfunnene i seg selv, som alle er gamle fangst/- gruvesamfunn med en historie som går langt tilbake i tid, preg av å være kulturminner for Russland.

I norske registre er også Bohemanneset registrert som kulturmiljø bestående av «Stående bygninger, gruver, grav, anneksjonsskilt, gjenstander».

Det er etter rettens mening videre relevant å påpeke at Bohemanflya er en del av Nordre Isfjorden nasjonalpark og utgjør et viktig verneområde på Svalbard. Bakgrunnen for at området er vernet er dels at området består av et stort, sammenhengende og i hovedsak urørt arktisk kyst- og fjordlandskap, og dels at det er kulturminner der. Kulturminnene er som tidligere beskrevet knyttet til spor etter tidligere gruvedrift og russiske pomorfangststasjoner og senere fangstaktivitet.

I likhet med de tre øvrige eiendommene, se punkt ii) over, kan det ikke legges avgjørende vekt på at kulturminnene/miljøene beskrevet over ikke er registrert i Russlands register over kulturminner. Som nevnt flere ganger registrerer Russland, i likhet med Norge, ikke nasjonale kulturminner på annen stats territorium, i nasjonale registre. At også Bohemanflya de facto innbefatter russiske og multinasjonale kulturminner er godt dokumentert gjennom registreringer i norske registre. Også for Bohemanflya finner retten registreringen av disse kulturminnene og kulturmiljøene som har en utvetydig tilknytning til russisk kultur på Svalbard, er god dokumentasjon på at eiendommene også har slik status i Russland etter Statsimmunitetskonvensjonens betydning.

Også for Bohemanflya er det vanskelig eller umulig å trekke ut deler av eiendommene som eventuelt *ikke* er en del av Russlands kulturminner. Det er slik retten ser det selve eiendommene, og sporene etter samfunnene/befolkningen som har holdt til på eiendommene, som har kulturminneverdi.

iv) Oppsummering og konklusjon

Hvorvidt en eiendom har beskyttelse som kulturarv («cultural heritage») etter Statsimmunitetskonvensjonen art. 23 bokstav d skal i dette tilfelle vurderes etter russisk rett, da skylder er Russland.

Retten kan ikke se at det er grunnlag for å tolke konvensjonen slik at det er et krav for anvendelsen av art. 23 bokstav d, at gjenstanden eller eiendommen er registrert i statens (Russlands) nasjonale registre over kulturminner. Ved vurderingen av om en eiendom er beskyttet av art. 23 bokstav d må retten, i tråd med det som uttales av O'Keefe & Tams, gjøre en konkret bevismessig vurdering av om gjenstandenes manglende inkludering på en slik liste skal anses som avgjørende for at eiendommen mangler den nødvendige kvalifiserende statusen. Som beskrevet på engelsk av O'Keefe & Tams:

[..] although whether an item's non-inclusion in such a list is to be treated as conclusive of the property's lack of requisite status will be an evidentiary question for the court.

Etter en konkret bevismessig vurdering av de fire eiendommens status i relasjon til Statsimmunitetskonvensjonen har retten funnet det sannsynliggjort at alle de fire eiendommene nyter statsimmunitet etter konvensjonens art. 23 bokstav d. Alle de aktuelle eiendommene har åpenbart faktisk kulturminneverdi for Russland. Dette er underbygget og illustrert blant annet ved at eiendommene er registrert i Norges register over kulturminner, og delvis også vernet. Russland registrerer ikke kulturminner på annens stats territorium i sine registre, og manglende registrering kan ikke frata eiendommene sin karakter av å være russiske og forøvrig også multinasjonale kulturminner. På grunn av sin status som bærere av internasjonale kulturmiljøer og kulturminner, er ingen av eiendommene ment for eller egnet for salg («not placed or intended to be placed on sale»). Eiendommene er derfor heller ikke egnet som dekningsobjekt.

Retten har etter dette funnet at alle eiendommene er omfattet av Statsimmunitetskonvensjonen art. 23 bokstav d som «property forming part of the cultural heritage of the State or part [...] and not placed or intended to be placed on sale».

Det er etter dette ikke adgang til å ta utlegg i de aktuelle eiendommene, og begjæringen om utlegg tas ikke til følge.

6.5 Yukos' krav om dom for at Trust Arktikugol ikke er eier av eiendommene i Barentsburg

Retten kan avsi dom i tvister knyttet til gjennomføring av tvangsfullbyrdelse. Dette gjelder imidlertid bare hvis retten har besluttet at saken skal behandles som allmennprosess, se tvangsfullbyrdelsesloven § 6-6 første ledd.

Retten har ikke besluttet, og ingen av partene har reist søksmål etter tvangsfullbyrdelsesloven § 6-6 andre ledd.

Retten er etter dette avskåret fra å avsi fastsettelssdom som påstått av Yukos.

6.6 Sakskostnader

Sakskostnader ved behandlingen av tvangssaker for tingretten skal vurderes etter tvisteloven kap. 20, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 3-3 første ledd. Denne saken har gått direkte for tingretten, og det har følgelig ikke påløpt kostnader for namsmannen.

Det følger av tvisteloven § 20-2 første ledd at en part som har vunnet saken har krav på full erstatning for sine sakskostnader. Saken er vunnet hvis en part har fått medhold fullt ut eller i det vesentligste.

De saksøkte har lagt ned påstand om at begjæringen om utlegg ikke tas til følge.

Det fremgår av rettens drøftelser og konklusjoner over at de saksøkte har vunnet saken. Saksøkte skal derfor i utgangspunktet ha dekket sine omkostninger med saken etter tvisteloven § 20-2.

Retten har vurdert, men kan ikke se at noen av tvistelovens unntak fra denne hovedregelen, herunder tvisteloven § 20-2 tredje ledd, bør komme til anvendelse. Tvisteloven § 20-2 tredje ledd lyder:

(3) Motparten kan helt eller delvis fritas for erstatningsansvar hvis tungtveiende grunner gjør det rimelig. Det legges særlig vekt på

- a) om det var god grunn til å få saken prøvd fordi den var tvilsom eller først ble bevismessig avklart etter saksanlegget,
- b) om den vinnende part kan bebreides at det kom til sak eller har avslått et rimelig forlikstilbud, eller
- c) om saken er av velferdsmessig betydning og styrkeforholdet partene imellom tilsier slikt fritak.

Ved vurderingen av om tvisteloven § 20-2 tredje ledd er anvendelig må retten ta stilling til er om det foreligger «tungtveiende grunner» som gjør det rimelig å fravike hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd. Det skal bemerkes at unntaksgrunnene nevnt i § 20-2 tredje ledd ikke er uttømmende, og loven legger opp til at retten skal foreta en skjønnsmessig helhetsvurdering. I forarbeidene (Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 278) heter det at:

Domstolene vil kunne trekke inn en rekke tungtveiende hensyn og oppnå rettferdige og nyanserte løsninger ut fra kryssende hensyn.

I denne saken følger det av loven at utlegg bare kan tas av tingretten. Yukos måtte derfor fremme begjæring om utlegg for domstolene for å få fullbyrdet sitt krav mot Russland. Retten har lagt til grunn at Yukos har et rettmessig krav mot Russland, som Russland

konsekvent har nektet å betale. Yukos hadde derfor god grunn til å fremme begjæringen for retten.

Retten kan imidlertid ikke se at de øvrige momentene, eller helhetsvurderingen som skal gjøres etter § 20-2 tredje ledd, gir tungtveiende grunner for å avvike hovedregelen i tvisteloven om at en part som har vunnet saken som hovedregel skal tilkjennes sakskostnader. Ingen av partene kan bebreides for at det er kommet til sak, og partene er henholdsvis et stort kommersielt selskap, samt Den russiske føderasjon og et russisk eid selskap.

Full erstatning for sakskostnader skal dekke alle partens nødvendige kostnader ved saken som ikke særlige regler gir grunnlag for å unnta, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd. Ved vurderingen av om omkostningene har vært nødvendige, skal det legges vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem.

De saksøkte har lagt frem et sakskostnadskrav på henholdsvis kr. 7 350 721,- (Russland) og kr. 3 929 426,- (Trusten). Kravene innbefatter for det vesentligste salær til saksøktets advokater, samt diverse utgiftsdekning.

Det har ikke fremkommet særskilte innsigelser mot de saksøktets kostnadsoppgaver.

Retten påpeker at kostnadskravene er svært høye fra alle de involverte partene. Alle partene har fremlagt en omfattende faktisk og juridisk argumentasjon knyttet til kompliserte rettslige, herunder folkerettslige, spørsmål. Saksøker har ikke reist innvendinger mot de saksøktets tidsbruk eller timepris i saken. Retten finner videre at det er naturlig at Russland har hatt markert høyere utgifter til juridisk bistand enn Trusten, gitt omfanget av relevante anførsler fra Russlands side. Retten kan videre vise til at saksøkers kostnadsoppgave ligger vesentlig høyere enn de saksøktets samlede kostnadsoppgaver.

Etter en samlet vurdering av det ovennevnte har ikke retten bemerkninger av avgjørende betydning knyttet til de saksøktets tidsbruk eller timepris. Retten legger følgelig de beregnede kostnadene beskrevet over til grunn som nødvendige og rimelige.

Etter dette pålegges saksøker å erstatte Russlands kostnader med til sammen kr. 7 350 721,- inkl. mva., og Trusten kostnader med til sammen kr. 3 929 426,-.

SLUTNING

Begjæringen om utlegg tas ikke til følge.

Yukos Capital Limited skal erstatte Den Russiske Føderasjons sakskostnader med tilsammen kr. sammen kr. 7 350 721,- inkl. mva. innen to uker etter forkynnelsen av kjennelsen.

Yukos Capital Limited skal erstatte Trust Arktikugols sakskostnader med tilsammen kr. 3 929 426,- innen to uker etter forkynnelsen av kjennelsen.

Retten hevet

Thorstein Funderud Skogvang

Veiledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

*Dokument i samsvar med original.
Sebastian Storvestre
førstekonsulent*

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre f.eks. om det bør være muntlig behandling i rettsmøte, skriftlig behandling og/eller rettsmekling.

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klar overvekt av sannsynlighet for at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre f.eks. om det bør være muntlig behandling i rettsmøte, skriftlig behandling og/eller rettsmekling.

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klar overvekt av sannsynlighet for at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.